

VASA UNIVERSITET

Filosofiska fakulteten

Inga-Britt Nygren

Språkval vid fullmäktigemöten i Vasa
En studie i kodväxling mellan finska och svenska

Avhandling pro gradu i modersmålet svenska
Vasa 2012

INNEHÅLL	1
SAMMANFATTNING	4
1 INLEDNING	5
1.1 Syfte	6
1.2 Material	8
1.2.1 Fullmäktigemötet	10
1.2.2 Enkäten	12
1.3 Metod	13
2 TVÅSPRÅKIGHET OCH SPRÅKKONTAKTER PÅ INDIVID- OCH OCH SAMHÄLLSNIVÅ	17
2.1 Tvåspråkighet på individnivå	17
2.2 Tvåspråkighet på samhällsnivå	20
2.3 Kodväxling och andra tvärspråkliga fenomen	22
2.3.1 Lingvistiskt synsätt på kodväxling	24
2.3.2 Pragmatiskt synsätt på kodväxling	25
2.4 Tidigare forskning	28
3 KODVÄXLING VID FULLMÄKTIGEMÖTEN I VASA	31
3.1 Språkval och förekomsten av samtalsturer	32
3.2 Kodväxling som kommunikationsstrategi	33
3.2.1 Kodväxlingsfunktioner	48
3.3 Resultat av analysen	51
4 KODVÄXLING HOS ENSKILDA INFORMANTER	53
4.1 Informanternas syn på tvåspråkigheten	53
4.1.1 De enskilda informanternas språkprofil	69
4.2 Resultat av analysen	76

5 SAMMANFATTANDE DISKUSSION	79
LITTERATUR	83
BILAGOR	
Bilaga 1. Transkriptionsnyckel	85
Bilaga 2. Enkät	86
TABELLER	
Tabell 1 Det inspelade materialet	9
Tabell 2 Språkval vid fullmäktigemöten och talturer i antal och procent	32
Tabell 3 Helhetsbild av talarnas kodväxlingsfunktioner	48
Tabell 4 Fördelning av talarnas talturer och deras sätt att byta språk	50
Tabell 5 De svenskspråkiga informanternas bedömning av sin tvåspråkighet	54
Tabell 6 De finskspråkiga informanternas bedömning av sin tvåspråkighet	54
Tabell 7 De svenskspråkiga informanternas bedömning av sin tvåspråkighet enligt kompetens, ursprung, attityd och funktion	55
Tabell 8 De finskspråkiga informanternas bedömning av sin tvåspråkighet enligt kompetens, ursprung, attityd och funktion	56
Tabell 9 Informanternas bedömning av sina muntliga och skriftliga färdigheter i finska	56
Tabell 10 Informanternas bedömning av sina muntliga och skriftliga färdigheter i svenska	57
Tabell 11 De svenskspråkiga informanternas kodväxling i informella sammanhang	57
Tabell 12 De finskspråkiga informanternas kodväxling i informella sammanhang	59
Tabell 13 De svenskspråkiga informanternas kodväxling i formella sammanhang	60
Tabell 14 De finskspråkiga informanternas kodväxling i formella sammanhang	61
Tabell 15 De svenskspråkiga informanternas förberedda/oförberedda anföranden på det andra språket	64

Tabell 16	De finskspråkiga informanternas förberedda/oförberedda anföranden på det andra språket	65
Tabell 17	De svenskspråkiga informanternas repliker på det andra språket	66
Tabell 18	De finskspråkiga informanternas repliker på det andra språket	67

FIGURER

Figur 1.	Stadsfullmäktiges arbetsordning	11
----------	---------------------------------	----

VASA UNIVERSITET**Filosofiska fakulteten**

Enhet:	Enheten för nordiska språk
Författare:	Inga-Britt Nygren
Avhandling pro gradu:	Språkval vid fullmäktigemöten i Vasa En studie i kodväxling mellan finska och svenska
Examen:	Filosofie magister
Ämne:	Modersmålet svenska
Årtal:	2012
Handledare:	Siv Björklund

SAMMANFATTNING:

I denna magisteravhandling presenteras en undersökning av vilken funktion användning av kodväxling fyller vid de tvåspråkiga kommunfullmäktigemötena i Vasa. Vidare undersöks även hur kodväxlandet sker och hur vanligt förekommande kodväxling är vid fullmäktigemöten. Därtill görs en undersökning om ledamöters och stadsdirektörers attityd till den egna tvåspråkigheten. Ansatsen är sociolingvistisk och psykolingvistisk. Jag har arbetat både utifrån ett kvalitativt, ett kvantitativt och ett komparativt perspektiv för att försöka förstå de mönster jag observerat.

Mitt material består av fyra inspelade fullmäktigemöten och en enkät med elva slutna och öppna frågor om tvåspråkighet och språkval. De delar av de inspelade mötena, där kodväxling äger rum är grovt transkriberade. Fullmäktigeledamöternas språkval, svenska eller finska samt förekomsten av talturer med kodväxlande redovisas i tabellform och kommenteras. Delar av det material som transkriberats, diskuteras och analyseras med utgångspunkt i den teori om kodväxling som valts. I materialet påträffades olika exempel på metaforiskt kodväxlande. De slutna enkätsvaren redogörs för i tabellform, medan de öppna enkätsvaren och informanternas enskilda språkprofiler kommenteras och analyseras på basis av den valda teorin om tvåspråkighet. Någon större generalisering utgående från mina resultat låter sig inte göras, eftersom min korpus dels är ganska liten och dels är utrymmet för tolkning av budskapet i kodväxlandet ganska stort.

Det är också intressant att se hur diskussionerna i ett forum som fullmäktigemötena förs. Samtalen vid dessa möten kan betecknas som institutionella samtal, vilka tidsmässigt är bestämda på förhand och följer vissa bestämda principer och där t.ex. turtagningen inte exakt följer samma mönster som vid ett vanligt samtal. Jag har i detta arbete mest fokuserat på kodväxling och medvetet utelämnat samtalsanalys vad gäller uppbackningar, prosodi, hummanden och så vidare. Det vore intressant att också göra en fördjupad samtalsanalys.

NYCKELORD: kodväxling, tvåspråkighet, institutionella samtal

1 INLEDNING

Språket är ett av de medel som är givet människan, så att hon kan meddela sig med och förstå andra människor. I Bibeln i Gamla Testamentet (1 Mos: 11—19) omtalas Babels torn. Avsnittet handlar om människornas försök att bygga ett torn ända upp i himlen, vilket väcker Guds vrede och därför skapar han förvirring i deras språk, d.v.s. språkförbistring, uppdelning i olika tungomål, så att de inte längre kan förstå varandra. Sådan ser verkligheten ut ännu i dag.

Det uppskattas att det finns drygt 6 809 levande språk i världen (Einarsson 2008: 27). Många är teorierna om varför olika språk har uppstått eller uppstår, vilka jag inte tänker gå in på här, men det är ett faktum att det finns otaliga språk i världen, i synnerhet om man med språk också avser alla varieteter, såsom t.ex. dialekter och sociolekter. I de flesta länder världen över talas fler än ett språk och det är därför ofta vanligare att det finns två- eller flerspråkighet än enspråkighet i ett land. Människor med olika modersmål möts och kommunicerar med varandra.

Språkmöten resulterar i sådana företeelser såsom att två- eller flerspråkiga använder ett språk i en situation och ett annat i en annan situation eller att de lånar ord från det andra språket. De kan till och med byta språk i en och samma kontext. Det här sättet att använda fler än ett språk i ett och samma tal kallas kodväxling. (Park 1996: 1.) Kodväxling är inget nytt fenomen och har troligen förekommit i alla tider, men det är ganska sent som forskningen börjat fästa uppmärksamhet vid fenomenet. Redan den romerske talaren Cicero kodväxlade mellan latin och grekiska när han skrev brev till sin vän Atticus. (Börestam & Huss 2009:76; Gardner—Chloros 2009: 88.)

Jag har själv länge arbetat i flerspråkiga miljöer, så kodväxling och flerspråkighet är inte helt obekanta fenomen och därför en orsak till att jag valde ämnet. Språkparet finska och svenska intresserar mig mest och fokus ligger på det talade språket. Det finns en hel del nutida forskning om ämnet kodväxling. Ofta har fokus i vårt land legat på barn och ungdomar och deras interaktion på flera språk (se t.ex. Berglund 2008; Rontu 2005), men

i min avhandling koncentrerar jag mig på vuxna stadsfullmäktigeledamöters kodväxling och tvåspråkighet i samtal vid fullmäktigemöten. Stadsfullmäktigeledamöterna utgör en mycket heterogen grupp av människor med olika modersmål och är därför en intressant grupp att undersöka. De ledamöter som kodväxlar väljer att byta språk, även om det finns simultantolkning att tillgå. De vill visa att en levande tvåspråkighet existerar i staden Vasa.

Stadsfullmäktigemötet är en typ av institutionella samtal, ett offentligt samtal, som kan ses på Internet och på den lokala TV:n. Enligt Einarsson (2008: 254, 257) är institutionella samtal sådana samtal som skiljs ut med särskilda benämningar som t.ex. *patientsamtal*, *dopsamtal* och *polisförhör*. Den här typens samtal utvecklas i olika förutsägbara stadier med olika uppgifter och karaktär. De kan lätt avgränsas från andra aktiviteter inom institutionerna. Olika institutioner och situationer har olika diskursordningar, regler för hur kommunikationen går till. Det är alltså av intresse att se hur språkval och kodväxling sker i den här typen av institutionella samtal som fullmäktigemötet utgör.

1.1 Syfte

Syftet med min avhandling pro gradu är tredelat. För det första vill jag ge en helhetsbild av språksituationen (2009-2010) på fullmäktigemöten i Vasa stad d.v.s. jag vill visa i hur hög grad stadsfullmäktigeledamöter och stadsdirektörer byter språk och hur många talturer som är enspråkigt finskspråkiga eller svenskspråkiga. Invånarantalet i Vasa är 60 398. Av invånarna är 41 521 finskspråkiga dvs. 68,7 % och 14 725 svenskspråkiga dvs. 24,4 %. Personer som talar övriga språk utgör 4 152 eller 6,9 %. (Wikipedia) Språkförhållandena i Vasa torde också avspeglas på fullmäktigemötena. Motsvarar språkfördelningen under stadsfullmäktigemöten procentuellt sett språkfördelningen i staden Vasa eller inte?

Vasa stad är en kommun i Österbotten där det alltså i stadsfullmäktige finns tvåspråkiga ledamöter som växlar språk. I många andra tvåspråkiga österbottniska kommuner förlitar

man sig nästan enbart på simultantolkning. I Vasa kan ledamöterna också använda sig av simultantolkning, men detta till trots så finns det ledamöter som vinnlägger sig om att använda båda språken. Det kan i andra kommuner vara enbart ordföranden eller någon enstaka ledamot som byter språk. Så sker ofta i Korsholm och Karleby. I Korsholm var det endast ordföranden och en ledamot som bytte språk den 26 januari 2011, då jag tittade på ett direktsänt fullmäktigemöte i televisionen. I Karleby var det bara ordföranden som talade båda språken (oktober 2010) under det möte som jag via Internet tittade på.

Ett andra delsyfte är att närmare undersöka hur tvåspråkighet och kodväxling fungerar i det institutionella samtalet (se närmare avsnitt 1.2), som är bestämt på förhand och som följer andra regler vad gäller t.ex. turtagningsmönstret än ett vanligt samtal. Kodväxling och tvåspråkighet i det institutionella samtalet har inte undersökts mycket i Finland. Analys av institutionella situationer och samtal har över huvud taget inte utförts med hjälp av konversationsanalysens metoder förrän på 1990-talet (Nuolijärvi & Tiittula 1995: 15). Jag vill således reda ut hur enskilda fullmäktigeledamöter och stadsdirektörerna i Vasa kodväxlar under fullmäktigemötena. Avsikten är också att se om de enskilda ledamöterna beter sig på samma sätt under alla möten d.v.s. om deras kodväxling följer samma mönster hela tiden.

Ett tredje delsyfte är att ta reda på hur de enskilda ledamöterna och stadsdirektörerna ser på sin egen tvåspråkighet. Är deras anföranden och repliker dvs. talturer väl genomtänkta och planerade eller spontana och oplanerade? Beter ledamöterna och stadsdirektörerna sig på samma sätt i informella och formella sammanhang vad gäller språkval? Det verkar som om de kodväxlande ledamöterna och stadsdirektörerna är väl förberedda, när man tittar på utsändningarna från fullmäktigemötena. Är kodväxlingen eller språkvalet under fullmäktigemöten en medveten strategi? Min hypotes är att i synnerhet många svenskspråkiga ledamöter vill rikta sig direkt till finskspråkiga ledamöter och eventuella väljare för att få ut sitt politiska budskap. Man vill inkludera alla och då väljer man att inte förlita sig på simultantolkning, som är någonting mycket mer opersonligt och som finns till för de enspråkiga ledamöterna. Simultantolkning har inte de som tittar på

utsändningarna via dator eller television någon glädje av och någon textning av programmen förekommer inte heller.

Mina antaganden bygger dels på insamlat material under mötena, dels på enkätsvar som jag fått. Målet med min undersökning är sociolingvistiskt inriktat i den bemärkelse att jag ser på hur och i vilken mån språkval och kodväxling fungerar under fullmäktigemötena och det är psykolingvistiskt inriktat i den bemärkelse att jag frågar ledamöter och stadsdirektörer hur de själva ser på tvåspråkighet och kodväxling. Därtill vill jag också se om resultaten från mina analyser stöder varandra i något avseende.

1.2 Material

Mitt material består av fyra inspelade kommunfullmäktigemöten i Vasa under perioden 2009-2010. Den första inspelningen varade i 4,3 timmar, den andra inspelningen varade i 3,9 timmar, den tredje 2,15 timmar och den fjärde 4,3 timmar (se tabell 1). Materialet består också av en enkät om tvåspråkighet med öppna och slutna frågor vilken jag sänt till de 15 personer, kommunfullmäktigeledamöter och stadsdirektörer, som byter språk i mitt inspelade material. I enkäten finns elva frågor som berör ledamöternas och stadsdirektörernas tvåspråkighet och kodväxling.

Tabell 1. Det inspelade materialet

Datum för Mötet	14.12.2009	25.1.2010	22..2.2010	11.10.2010	Sammanlagt
Tid	4,3 timmar	3,10 timmar	2,15 timmar	4,3 timmar	13,85 timmar

Kommunfullmäktigemötena filmas och sänds i den lokala televisionen ca en gång i månaden. Av mitt inspelade material är endast talturer (anföranden och repliker), där kodväxlingar ingår, transkriberade. En taltur kan bestå av ett enda ord, ett längre yttrande

eller vara mycket längre än så, d.v.s. den kan vara konstruerad med en enda byggkloss eller bestå av många sådana enheter, t.ex. när någon pratar på en längre stund (Norrby 1996: 109–110). Anförandena är för det mesta längre talturer än replikerna i materialet, men jag har valt att inte särskilja anföranden och repliker, utan jag kallar alltsammans *talturer*, eftersom det inte alltid tydligt framgår vad som är vad. Oftast kommer inte talaren till podiet för en kort replik utan han/hon replikerar på stället där han/hon sitter. Ibland meddelar ordförande om det är fråga om en replik, men inte alltid. I följande exempel kommer ledamoten till talarstolen för att kommentera någons anförande eller replik. Det framgår inte explicit om ledamotens yttrande är en replik eller ett anförande, men det verkar vara en replik vad längden beträffar. Kodväxling förekommer i både repliker och anföranden i mitt material. Av den orsaken har jag också valt att inte särskilja dem. En taltur består således i mitt material av en replik eller ett anförande som en ledamot eller en stadsdirektör framför.

Exempel 1 Talare C: herr ordförande (.)bästa fullmäktige(.) som en gammal man kan jag int annat än förvåna mej varför tar inte föräldrarna ansvar för sina barn(?)

missä on vanhemimpien vastuu lapsistaan (.) siellä on vireä asukasyhdistys meillä on arvoisa puheenjohtaja täällä läsnä jos on kysymys vain yhdestä illasta niin koittakaa nyt hoitaa nämä asiat itse eikä aina yhteiskunnan vastuulle(.) tää on mun reseptini mä tulen vastustamaan tätä lisäystä(.) kiitos(.)

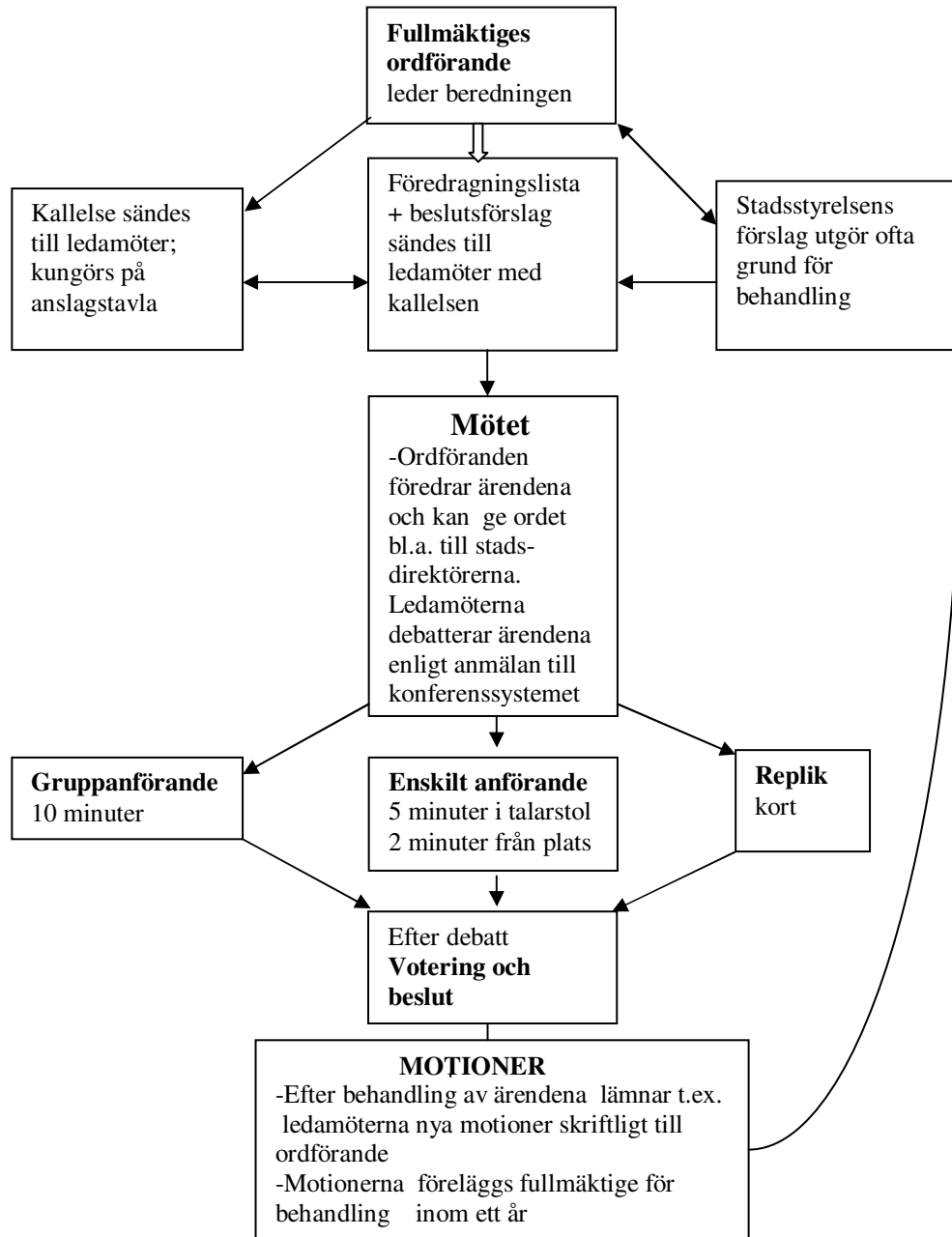
Antalet talare som kodväxlar är 15 stycken fördelade över fyra möten och de står tillsammans för 46 talturer med kodväxling. Av de 15 talarna är tre stycken stadsdirektörer och i deras tjänstekrav ingår tvåspråkighet. Tio av talarna är svenskspråkiga och fem är finskspråkiga. Ordförande för kommunfullmäktigemötena har jag i detta arbete valt att utesluta från undersökningen, eftersom han egentligen är tvungen att använda två språk och för att han för det mesta säger samma sak på både finska och svenska.

1.2.1 Fullmäktigemötet

Kommunfullmäktigemötet är det forum, där ärenden som berör stadens och kommunens ärenden dryftas. Fullmäktiges ordförande leder beredningen av konstitueringen av fullmäktiges verksamhet, ifall fullmäktige inte beslutar något annat. Kallelsen till fullmäktiges möten skall sändas minst fyra dagar före sammanträdet till varje fullmäktigeledamot separat och till de personer som har närvaro- och yttranderätt vid sammanträdet. Sammanträdet skall också offentliggöras på anslagstavlan för offentliga kungörelser inom samma tid. I kallelsen skall anges tidpunkt och plats för mötet samt vilka ärenden som ska behandlas. Till sammanträdeskallelsen fogas en föredragningslista, som innehåller en redogörelse för de ärenden som ska behandlas samt beslutsförslag, om det inte föreligger särskilda skäl som hinder. Fullmäktiges föredragningslista uppgörs på både finska och svenska. (Stadsfullmäktiges arbetsordning 2010)

Ledamöterna konstateras vara närvarande med hjälp av ett konferenssystem eller ett namnupprop. Efter namnuppropet konstaterar ordföranden vilka ledamöter som anmält hinder och om fullmäktige är lagligt sammankallat och beslutfört. Ärendena föredras för fullmäktige i den turordning de angetts i föredragningslistan, om inte fullmäktige har beslutat något annat. Till grund för behandlingen ligger ofta stadsstyrelsens förslag. Efter det att ett ärende har föredragits skall tillfälle ges till debatt. Den som vill yttra sig skall be om ordet med hjälp av konferenssystemet. Ordet ges i den ordning som deltagarna har bett om det. Ordföranden kan göra avsteg från detta och utdela gruppanföranden, repliker och ge ordet bl.a. till stadsstyrelsens ordförande, stadsdirektören och biträdande stadsdirektörerna. Ordföranden har dessutom rätt att i enskilda ärenden begränsa längden på fullmäktigeledamöternas anföranden så att ett gruppanförande får räcka tio minuter och andra anföranden fem minuter. En talare som talar från sin plats kan använda högst två minuter för sitt anförande. Om ett egentligt anförande som hålls på det egna stället är längre än två minuter skall den talande på uppmaning av ordföranden förflytta sig till talarpodiet och fortsätta anförandet där. (Stadsfullmäktiges arbetsordning 2010)

Efter behandlingen av de ärenden som finns på föredragningslistan, har fullmäktigegrupperna och fullmäktigeledamöterna rätt att väcka motioner som gäller stadens verksamhet och förvaltning. Dessa motioner lämnas skriftligt till ordföranden och hänskjuts till stadsstyrelsen för beredning. Fullmäktigemotionen föreläggs fullmäktige för behandling senast ett år från den dagen då motionen har inlämnats till fullmäktige. (Stadsfullmäktiges arbetsordning 2010)

Figur 1. Stadsfullmäktiges arbetsordning.

I figur 1 på föregående sida kan man se en illustration över stadsfullmäktiges arbetsordning. I min avhandling är det anförandena och replikerna d.v.s. talturerna med kodväxling som tyngdpunkten ligger på. Detta schema är en grov förenkling av stadsfullmäktiges arbetsordning. Detaljer som berör konferenssystemet, namnupprop och bordläggningar ingår inte i figuren.

De demokratiskt valda kommunfullmäktigeledamöterna håller således tal, diskuterar och behandlar ärenden, som antas eller förkastas genom omröstning.

Vasa stad är en tvåspråkig kommun med en svenskspråkig befolkning på ca 24,7 %. (Finlands kommunförbund 2009). Statsrådet är det organ som bestämmer att en kommun är tvåspråkig om kommunen har både finskspråkiga och svenskspråkiga invånare och minoriteten utgör minst åtta procent av invånarna eller minst 3 000 invånare ((se Finlex 2003) Vasa stad fyller dessa kriterier. Både det finska och det svenska språket kan följaktligen användas under mötena.

1.2.2 Enkäten

Enkäten, som färdigställdes på båda de inhemska språken och som på elektroniskt sätt sändes ut till 15 informanter, består av 11 frågor om tvåspråkighet och kodväxling. De utvalda ledamöterna och stadsdirektörerna d.v.s. informanterna ingår också i mitt inspelade material. Kriteriet för urvalet av informanterna är språkväxling under något av de fyra möten som jag bandat in. Frågorna i enkäten är dels slutna frågor med ja- och nej-svar, dels öppna frågor, som kräver mer fördjupade svar. Så många som 11 stycken av de 15 informanterna besvarade min enkät d.v.s. svarsprocenten var 73,3 %. Den elektroniska svarsblanketten är fullständigt anonym och svaren behandlas således helt konfidentiellt

De fem första frågorna i enkäten berör informanternas syn på den egna tvåspråkigheten. Av dessa är två slutna frågor. I den andra och tredje frågan kan informanterna gradera sina kunskaper i det andra språket vad gäller tal och skrift. Alternativen är *utmärkt, väl, ganska väl, ganska dåligt och dåligt*. I den femte frågan kan informanterna definiera sin

tvåspråkighet utgående från fyra givna alternativ om ursprung, kompetens, attityd och användning. De fem därpå följande frågorna tangerar kodväxling och språkval i informella och formella sammanhang. Av dessa är fem frågor slutna frågor åtföljda av öppna frågor där informanterna kan motivera sina svar på de slutna frågorna. Jag vill veta hur, när och varför informanterna byter språk. Den sista frågan är öppen för övriga kommentarer.

1.3 Metod

Min undersökningsmetod är till vissa delar kvantitativ till vissa delar kvalitativ och komparativ. Jag har valt att observera de 15 talare (12 kommunledamöter och 3 stadsdirektörer) som byter språk under de fyra fullmäktigemötena och utifrån den valda teorin, analysera deras kodväxlingar ur ett pragmatiskt perspektiv. Jag har sammanställt en egen modell med metaforiska kodväxlingsfunktioner vilken bygger på Gumperz, Bakers och Appel & Muyskens definitioner för kodväxlingsfunktioner. (se avsnitt 2.3.2). I min analys utgår jag från denna modell. Metoden anknyter delvis till samtals- och diskursanalys genom att jag transkriberat delar av det inspelade materialet. Samtalsanalys duger dock inte som enda metod om det är enbart kodväxling i sig man vill titta på. Att enbart titta på prosodi, pauser eller tvekljud i samtalet utan att se på innehållet i talturerna med kodväxling ger inte rätt bild av fenomenet kodväxling. Det politiska samtalet på fullmäktigemötet är ett institutionellt samtal som är mer begränsat än vanliga samtal. Tiden för hur länge ett anförande eller en replik får pågå är angiven på förhand. (se avsnitt 1.2.1). Turtagningsmönstret är annorlunda så till vida, att det på ett svenskt anförande kan följa en finsk replik eller att det på en finsk replik kan följa en replik med kodväxling osv. Diskursen som jag i detta fall tittar på utgörs av delar av det politiska samtalet, interaktionen, under kommunfullmäktigemöten. Jag tittar inte på hela samtal utan jag fokuserar enbart på talturer med kodväxling.

Jag har alltså transkriberat de inspelade delar, de talturer, där kodväxlingar förekommer. Jag har märkt ut pauser, skratt och frågor. Jag har använt en skriftspråksanpassad grov transkribering, men jag har uteslutit prosodiska drag och tvekljud, eftersom jag bara tittar

på hur ledamöterna använder sig av sin tvåspråkighet och kodväxling rent praktiskt. Det transkriberade materialet analyserar jag således utifrån ett pragmatiskt perspektiv, vilket innebär att jag fokuserar på innehållet i talturerna med kodväxling. Talarna (kommunfullmäktigeledamöter och stadsdirektörer) i mitt analysmaterial namnger jag kronologiskt enligt alfabetet A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N och O med fet stil. En transkriptionsnyckel finner man i bilaga 1

Endast de delar av det bandade materialet, där kodväxlingar förekommer är således transkriberade. Om min tanke hade varit att se på hela diskursen, borde jag också ha transkriberat de finska och svenska talturer som hör till en viss fråga som debatterats under ett möte. Då kunde en mer djupgående diskursanalys ha gjorts. I det fallet spelar fenomen såsom intonation, pauser och tvekljud en större roll. Dessa fenomen kan tillsammans med kodväxlingar utgöra kontextualiseringsmarkörer, som påvisar olika infallsvinklar i ett budskap. (se avsnitt 2.2)

Enligt Norrby (1996: 16–18, 30, 46, 89) är CA (Conversation Analysis) en vetenskapsmetod (med rötter i etnometodologin) som används för att studera samtal. Man spelar in, transkriberar och skriver noggrant av. Transkriptionsmetoden bör vara anpassad till diskurstypen och till syftet med analysen. Om man mest ser till innehållet av t.ex. ett debattinlägg som riksdagsledamöter gjort, är det inte intressant att veta om någon tvekar. Då kan transkriptionen vara grov såsom i min avhandling. Man kan dela in transkriptionen av det talade språket i en ganska skriftspråksanpassad grov återgivning och i en talspråksanpassad och detaljerad transkription. I transkriptioner görs således en viss talspråksanpassning, dock inte fonetisk. Enligt Norrby (1996: 107-113) tar den ursprungliga CA-analysen (samtalsanalysen) hänsyn till allt som förekommer d.v.s. prosodiska drag, tvekljud, pauser, skratt, felsägningar, turtagningar, samtidigt tal och kommunikativa strategier. Även om CA-analysen har sin hemvist i sociologin från början, har den också präglat forskningen inom lingvistik (Wooffitt 2005: 82).

Diskursanalysen (DA) vars rötter går tillbaka till socialpsykologin har en större räckvidd av empiriskt material. Man kan t.ex. undersöka tidningsartiklar, politikers uttalanden och rapporter från informella intervjuer. Dessa båda discipliner (CA och DA) har bägge påverkat varandra. (Wooffitt 2005: 82–85). Norrby (1996: 29–31) säger att samtals- och diskursforskning har det gemensamt, att man bl.a. studerar hur språklig interaktion, i olika sorters samtal, går till. Diskurs i hennes mening betyder sammanhängande tal i kontext, såväl språklig som situationell, där diskursen kan vara såväl lång som kort. Diskursen kan utgöras av t.ex. ett vardagssamtal, en intervju, ett polisförhör, ett högtidstal, en berättelse eller bara en fråga-svarssekvens. Diskursen i min undersökning utgörs av det formella politiska samtalet (endast vissa anföranden och repliker) medan kontexten består av kommunfullmäktigesammanträdena.

För att få en helhetsbild av språkvalssituationerna på mötena, har jag därtill valt att räkna de svenska och finska talturerna (anföranden och repliker) samt talturerna med kodväxling separat. Jag redovisar detta resultat i en tabell, som åskådliggör hur frekvent kodväxling är i jämförelse med de enspråkiga samtalsturerna. Också kodväxlingsmönstret med de olika funktionerna åskådliggörs i två tabeller och diskuteras.

Enkätsvaren analyseras både kvalitativt och kvantitativt. Svaren på de slutna frågorna analyseras kvantitativt. Svaren på de öppna frågorna, där informanternas egna åsikter mer ingående kommer till synes, ska utgöra stommen för den kvalitativa analysen av enkätsvaren. Jag tar avstamp i Skutnabb-Kangas fyra kriterier (ursprung, behärskning, funktion och attityd) om individuell tvåspråkighet. Bakers syn på självutvärderingstest av språklig kompetens och på balanserad tvåspråkighet utgör också stöd för min analys. I tabellform presenterar jag svaren på de slutna frågorna från min enkät om ledamöternas och stadsdirektörernas attityd till den egna tvåspråkigheten och till kodväxlingen. De åtta svenskspråkigas och de tre finskspråkigas svar på de slutna frågorna presenteras och diskuteras i skilda tabeller. Likaså analyseras svaren på de öppna frågorna i samband med tabellerna gruppvis enligt språktillhörighet. För att ytterligare belysa de enskilda informanternas språkprofiler utgående från enkätsvaren presenteras de i ett separat

avsnitt. Resultatet från analysen av enkätsvaren jämförs slutligen med resultatet av analysen av det transkriberade materialet.

2 TVÅSPRÅKIGHET OCH SPRÅKKONTAKTER PÅ INDIVID- OCH OCH SAMHÄLLSNIVÅ

Begreppet 'språk' är ett mångtydigt begrepp som täcker både naturliga som artificiella språk och t.ex. många språksociologer föredrar i stället att använda neutrala benämningar som *varietet* eller *kod*. Inom språkvetenskap finns flera indelningar, vilka utgår från vilken funktion språket har. Språket kan vara ett kommunikationsmedel, ett redskap för att förstå omvärlden eller en identitetsmarkör för att visa grupptillhörighet. (Börestam & Huss 2009: 11–13.) Vilken är då skillnaden mellan ett språk och till exempel en dialektvarietet? Skillnaden mellan begreppet 'språk' och 'dialekt' är att språk, men inte dialekter (inte heller sociolekter), oftast har standardiserade skriftnormer och därigenom högre status. Politiska beslut och gränsdragningar har alltid i hög grad påverkat språks status. (Einarsson 2008: 27.) De språk som används i mitt material är finska och svenska talspråksvarieteter.

I det här kapitlet behandlas centrala begrepp, som utgör utgångspunkt för min analys. I avsnitt 2.1 och 2.2 redogörs för begreppet 'tvåspråkighet' både på individ- och samhällsnivå. De tvärspråkliga fenomenen kodväxling, lån och transfer förklaras närmare i därpå följande avsnitt 2.3. Avsnitt 2.3.1 handlar om det lingvistiska synsättet på kodväxling och avsnitt 2.3.2 om det pragmatiska synsättet på kodväxling. Tidigare forskning behandlas i avsnitt 2.4.

2.1 Tvåspråkighet på individnivå

'Tvåspråkighet' är också det ett mångfasetterat begrepp. Det är svårt att avgöra vem som är tvåspråkig eller flerspråkig. Det finns flera möjligheter att se på fenomenet. Man kan tala om termerna förstaspråk och andraspråk. Då tänker man på ordningsföljden i vilken en person exponerats för de två språken, inte på behärsksningen av de två språken eller på hur personen identifierar sig med sina språk. I detta sammanhang talas också om successiv två- eller flerspråkighet dvs. ett språk eller flera har lärts in senare än

förstaspråket. Simultan tvåspråkighet innebär att två språk förekommit samtidigt från början i en individs liv. Två föräldrar har t.ex. konsekvent talat olika språk med sitt barn. (Abrahamsson 2009: 14.)

En klassisk definition av tvåspråkighet utgör Bloomfields (1933) tanke om tvåspråkighet, dvs. att tvåspråkighet skulle vara 'en inföddlik behärskning av två språk eller fler'. Enligt Baker (2011) finns det en mångtydighet i uttrycket behärskning (*control*) och han undrar vilka som ingår i den infödda referensgruppen. Diebold (1964) står, säger Baker för en mer minimalistisk uppfattning om tvåspråkigheten dvs. som en begynnande tvåspråkighet, vilket innebär att även individer med en minimal kunskap i ett språk omfattas av hans definition på tvåspråkighet. Enligt denna definition skulle en turist som lärt sig några enstaka fraser på ett annat språk räknas som tvåspråkig. Baker varnar för att använda definitioner som begränsar för mycket eller för litet. (Baker 2011: 7–8.) Det är också mycket svårt att mäta språklig kompetens. I självutvärderingstest tenderar människor medvetet eller omedvetet att övervärdera eller undervärdera sin språkliga kompetens. En del kan säga att de talar det andra språket flytande fastän de i själva verket inte gör det. Kanske de gör så på grund av statusskäl eller identitetsskäl. Andra åter låter påskina att de inte talar ett språk även om de kan det. Frågor om språklig kompetens kan tolkas som frågor om identitet och personlig attityd och inte om språket. Det sägs också att människor har en tendens att hellre svara ja än nej. De föredrar att vara positiva framom negativa. (Baker 2011: 25.)

Skutnabb-Kangas utgår från fyra viktiga kriterier i sin beskrivning av tvåspråkighet. På individnivå kan ett kriterium vara att utgå från ursprunget, d.v.s. tvåspråkig är en person som har lärt sig två språk från början eller mycket tidigt i livet t.ex. före tre års ålder, dvs. är simultant tvåspråkig. Ett annat kriterium är att se på den språkliga kompetensen. En svårighet blir då som nämnts att mäta denna kompetens. Skall man kunna bägge språken perfekt eller räcker det med partiella kunskaper i det andra språket? Ett tredje synsätt är att se på användningen. Använder man flera språk, kan man betraktas som funktionellt tvåspråkig. Funktionell tvåspråkighet kräver inte mätning. Antingen använder man det andra språket ifråga eller inte. Man kan t.ex. använda det andra språket i olika domäner,

t.ex. hemma, i skolan och hos myndigheter. Detta synsätt har att göra med språksituationen på samhällsnivå. Ett fjärde förhållningssätt är att se tvåspråkigheten som en fråga om identitet. Tycker man själv att man är tvåspråkig? Olika människor kan uppfatta sin tvåspråkighet väldigt olika. En del personer tycker att en tvåspråkig person ska kunna både språken perfekt för att kunna kalla sig tvåspråkig. Andra åter tycker att mindre kunskaper räcker för att få kalla sig tvåspråkig. Det är inställningen som avgör hur man ser på saken. Det är de sociala och psykologiska aspekterna som man lägger tonvikten på i Skutnabb-Kangas kombination av definitioner. (Skutnabb-Kangas 1981: 81,83,93.) Frågorna i min enkät utgår från Skutnabb-Kangas fyra kriterier ursprung, kompetens, funktion och attityd.

Enligt Baker (2011) finns det en skillnad mellan den tvåspråkighet som en individ behärskar och de två språk eller flera som fungerar inom en grupp, i ett samhälle, i en region eller i ett land (se nästa avsnitt). Baker säger såsom Skutnabb-Kangas att man på en individuell nivå kan skilja mellan en persons kunskaper i två språk och användningen av dessa. Språklig kompetens är förmågan att lyssna (förstå), tala, läsa och skriva. Att tänka på ett språk anses vara den femte kompetensen. Balanserat tvåspråkiga individer som behärskar två språk likvärdigt är sällsynta. Språk kan inte heller betraktas som någonting statiskt. Det är mer frågan om en dynamisk process. En individs språkkunskaper förändras och utvecklas med tiden. Man kan se på tvåspråkiga individer på olika sätt t.ex. holistiskt d.v.s. man ser den tvåspråkiga individen som en fullständig lingvistisk enhet, en integrerad helhet. Enligt det motsatta sättet ses den tvåspråkiga individen som två enspråkiga i en och samma person. Termen *halvspråkig* eller *dubbelt halvspråkig* har använts för att beskriva sådana individer vars bägge språk är underutvecklade. Baker säger att denna etikett tenderar att få en negativ, politiskt och personligt nedsättande bibetydelse. Även en skillnad mellan det språk som behövs för en ledig konversation och det språk som behövs för akademisk verksamhet eller klassrumsverksamhet, görs. Tvåspråkiga individer använder vanligen sina två språk med olika människor, i olika sammanhang och för olika syften. (Baker 2011: 15–16.)

2.2 Tvåspråkighet på samhällsnivå

Man kan karakterisera ett samhälle som två- eller flerspråkigt av olika orsaker. Vissa samhällen anses som två- eller flerspråkiga genom lagstiftning, d.v.s. om mer än ett språk räknas som officiellt. I Finland är detta fallet. Både det finska och det svenska språket har nationalspråksstatus. Ungefär 6 % (300 000) av befolkningen är svenskspråkig. Kommunerna klassificeras som enspråkiga (finska eller svenska) eller som tvåspråkiga. För att en kommun ska klassas som tvåspråkig ska båda språken var för sig talas som modersmål av minst 8 % eller 3000 personer. Av tjänstemännen i statsförvaltningen och i tvåspråkiga kommuner krävs kunskaper i båda de inhemska språken. (Reuter 1997: 95–97.)

Finland utgör inte det enda land, som genom lagstiftning officiellt är tvåspråkigt eller flerspråkigt. Några andra exempel är Belgien (flamländska och franska), Kenya (engelska och swahili), Schweiz (franska, italienska, rätoromanska och tyska) och Papua Nya Guinea (engelska, hiri motu, tok pisin) Andra stater åter kan anses vara två- eller flerspråkiga därför att de vid sidan om det officiella språket i lag erkänner även andra språks särställning för administrativ och utbildningsmässig användning i vissa områden i staten, t.ex. Kanada med franskan i Québec. Det finns också samhällen som förnekar eller inte accepterar att det existerar andra språk än det officiella (t.ex. Bulgarien och Turkiet). (Hyltenstam & Stroud 1991: 46–47.)

Om man tittar på fördelningen mellan språken i två- eller flerspråkiga länder, kan man se att denna fördelning ter sig olika i olika länder. I en del fall kan samhället ha flera officiella språk, men medborgarna är ändå inte tvåspråkiga, t.ex. Schweiz. I andra fall är det vanligt att åtminstone en språkgrupp behärskar mer än ett av landets språk. Detta gäller t.ex. den svenska minoriteten i Finland. (ibid. 47) I Finland inbegriper således tvåspråkigheten inte hela befolkningen. Ofta utvecklar minoriteten tvåspråkighet, men för majoriteten av invånare är den språkliga miljön helt enkelt enspråkigt finsk. (Börestam & Huss 2009: 21: 104–106.)

Språkens relativa styrka i två- eller flerspråkiga samhällen kan förklaras i förhållande till i vilken utsträckning och hur respektive språk används. Man brukar vanligen beskriva sådana förhållanden med hjälp av begreppen 'domän' och 'diglossi'. Begreppet 'domän' kan man använda för att beskriva ett språkval, då det innefattar sådana komponenter som rollrelation mellan talarna, ämne och plats för interaktionen. Med begreppet 'språkval' menas i detta fall det val av språk som individen i en given samtalssituation väljer som basspråk. Människor använder således olika språkregister beroende på om de är inom sin familj, i en domstol eller i en kyrka. En given domän kan kopplas samman med ett givet språkbruk. I en minoritetssituation är det många gånger så att minoritetsspråket används i mer informella domäner t.ex. inom familjen, medan majoritetsspråket används i formella sammanhang t.ex. i arbetslivet. (Hyltenstam & Stroud 1991: 47,105.) Ordet *diglossi* är grekiska för tvåspråkighet (tvåspråkighet kan innefatta två helt olika språk eller hög- och lågvarieteterna av samma språk t.ex. arabiskan) och avser numera *tvåspråkighet på samhällsnivå* (Börestam & Huss 2009: 104–106). Enligt Park (1996: 1) skiljer sig kodväxling som ett resultat av ett språkmöte från diglossi, där växlingen sker i mycket större omfattning och på ett avsevärt mer institutionaliserat sätt. I en diglossisituation är de två språken eller de två språkvarieteterna avgränsade i fråga om funktioner. Användningsområdena är helt olika. Det ena språket används i en situation och det andra i en helt annan situation. Ett sådant exempel utgör landet Paraguay där man använder ett indianspråk (guarani) i informella sammanhang och spanska i officiella sammanhang.

Om en språklig minoritet överger sitt språk, talar man om ett *språkbyte*. Det är en process som så småningom kan leda till att ett språk dör ut. Orsaker till att ett språk kan dö ut är flera bl.a. domänförluster (om språkanvändningen kringskärs), lån och interferens från majoritetsspråket; kodväxling med inblandning av element från majoritetsspråket och reduktioner (d.v.s. om språket används i liten utsträckning, blir det ett stilistiskt mindre flexibelt redskap). (Börestam & Huss 2009: 86–87.) Det finns forskare som menar att det kan vara så att vissa kodväxlingsmönster kan indikera en språkbytessituation, medan andra kodväxlingsmönster indikerar ett språkbevarande eller att kodväxling bara är en språklig resurs i tvåspråkiga samhällen (Stroud 1991: 29–30).

2.3 Kodväxling och andra tvärspråkliga fenomen

Begreppen 'lån', 'transfer' och 'kodväxling' används i olika vetenskapliga sammanhang vilket har lett till att fenomenen ses ur olika perspektiv. Språkvårdare kan tala om lånord, språksociologer om kodväxling och pedagoger om transfer. *Lånord* uppstår vid språkkontakt. Ofta är det så att ett prestigefullt språk ensidigt påverkar ett annat. Lånord kan vara av olika slag, t.ex. engelska lånord i svenska är ofta av typen direktlån (t.ex. *okej*), betydelselån (t.ex. *datormus*) eller översättningslån (t.ex. *the cold war*= *det kalla kriget*). Man kan också tala om tillfälliga lån och såsom namnet säger, är det ord som en tvåspråkig talare i ett visst talögonblick tillfälligt använder och i olika utsträckning anpassar till det mottagande språkets system. Det som lånas in är inte så mycket ändelser eller syntaktiska mönster utan inlåningen sker på ordnivån. Då är det mest fråga om ordklasser såsom substantiv, verb och adjektiv. (Hyltenstam & Stroud 1991: 55.) Kodväxling och lånord är inte två distinkta separata helheter utan ska helst ses som ett kontinuum (Baker 2001: 107).

Språkliga lån skiljer sig från kodväxling genom att de lånord som tagits in anpassats till det mottagande språket, men där kodväxlingen kan utgöra själva startpunkten vid inlåningsprocessen. Begreppet 'transfer' speglar ett tvärspråkligt inflytande och är ett inlärningspsykologiskt begrepp som används för att beteckna överföring av tidigare inlärd beteenden till en ny situation. I språkliga sammanhang talar man om transfer vid andraspråks- eller främmande språk inlärnings-sammanhang. Det starkare språket (vanligtvis modersmålet) påverkar det nya språket, antingen genom *interferens*, om språken skiljer sig åt (t.ex. finska och svenska), så att till exempel uttalet blir felaktigt eller genom *facilitering*, vilket innebär att språken är ganska lika och då kan det ske en överanvändning av de likheter språken har (t.ex. svenska och danska). (Hyltenstam & Stroud 1991:55–56.)

Begreppet 'kodväxling' består av två ord, kod och växling. *Kod* kan såsom *varietet* vara den neutrala benämningen för ett språkligt system. *Kod* betyder inte endast att det är fråga om skilda språk utan *kod* kan också omfatta varieteter av samma språk, t.ex.

dialekter eller en stilistisk varietet (flicka/tjej/guss). Kring efterledet *växling* har det rått större oenighet. Är det fråga om *växling*, om växlingen sker inom en och samma persons repliker? Är kodväxling det att en och samma person växlar kod i olika situationer? I det sistnämnda fallet är det vanligen fråga om att språken används vid olika tillfällen till exempel i en diglossisk miljö. Kodväxling förutsätter dock tvåspråkighet och det är bara vid samtal med andra tvåspråkiga som man kan göra bruk av båda språken och berika diskursen med implicita budskap. (Hyltenstam & Stroud 1991: 54; Börestam & Huss 2009: 68, 72–76.) Kodväxling kan ses som ett positivt fenomen och utgöra ett tecken på stark språklig kompetens. Både vuxna och barn för in ord från ett annat språk.

Jag konstaterade tidigare att lånord ska som vara integrerade för att kunna räknas som lånord. Ett annat sätt att försöka avgränsa kodväxling från lånord är att se på individen. Det kan vara fråga om en enspråkig talare som använder ett lånord eller är det en tvåspråkig som kodväxlar. (Håkansson 2003: 125;127.) Hur kan man då definiera begreppet 'kodväxling'? Det finns många olika definitioner beroende på hur man ser på fenomenet.

Enligt till exempel Gumperz' (1982: 59) definition avser man med kodväxling vanligen i ett och samma replikskifte alternerande använda partier av ord som tillhör två olika varieteter.

"Conversational code switching can be defined as the juxtaposition within the same speech exchange of passages of speech belonging to two different grammatical systems of subsystems." (Gumperz 1982: 59)

Kodväxling är således ett komplicerat fenomen. Om språken används vid olika tillfällen till exempel i en diglossisk miljö, där språkens användningsområden varierar, brukar man tala om situationell kodväxling. Man skiljer mellan *situationell kodväxling* och *metaforisk kodväxling*. Med situationell kodväxling menar man att en situation förändras och till följd av det uppstår en kodväxling. Det är dock svårt att förklara vad som är en förändring i situationen. Är det fråga om en förändring, då man byter ämne? Blir situationen ny ifall en ny person tillkommer? Förändras situationen om man byter plats?

Kodväxling verkar också att vara en viktig resurs då det gäller att omdefiniera situationen i sig. Fenomenet fungerar som en kontextualiseringssignal, som förmedlar ett implicit budskap om vilken bakgrund det sagda ska tolkas mot. Det är inte bara vad som sägs som är det viktiga utan också hur det sägs. Tonfallet till exempel kan avslöja om det som sägs är på skämt eller på allvar. Metaforisk kodväxling däremot förekommer på en stilistisk nivå, det vill säga språken är olika värdeladdade och kodväxlingen kan därigenom ha en stilistisk effekt. (Börestam & Huss 2009: 23,74,75) Det är den metaforiska kodväxlingen som ligger i fokus för min undersökning, eftersom jag vill reda ut vilka kommunikativa effekter som talarna i mitt material vill uppnå.

Man kan särskilja åtminstone två större inriktningar inom kodväxlingsforskningen. Den ena inriktningen utgår från rent lingvistiska aspekter och den andra tar fasta på pragmatiska aspekter och är orienterad mot diskursen, d.v.s. samtalet. (Ibid. 2009: 74,75.) Jag har i min analys av materialet utgått från det pragmatiska synsättet, eftersom jag i den teorin funnit definitioner som täcker fenomen som förekommer i mitt material.

2.3.1 Lingvistiskt synsätt på kodväxling

En av de forskare som studerat kodväxling ur lingvistisk aspekt är Shana Poplack (1980). Hon anser att det finns tre sätt att se på kodväxling. För det första kan man tala om *intrasententiell* kodväxling som innebär att man byter kod inom ett ord, en fras eller en mening. För det andra kan man tala om *intersententiell* kodväxling, då man växlar kod mellan meningar, yttranden eller talarturer och för det tredje om *påhängsväxling* (*tagkodväxling*), när man växlar kod genom att fristående led, fraser hängs på. Poplack anser att det är de skickligaste talarna (de balanserat tvåspråkiga) som växlar intrasententiellt. Sådana (obalanserat tvåspråkiga) som har mindre eller t o m bara passiv kunskap om det ena av de två språken föredrar tagkodväxling och intersententiell kodväxling, eftersom det då inte krävs lika hög förståelse av bägge språken. En del forskare anser att den intrasententiella kodväxlingen borde benämnas *kodmixning*, därför att man blandar och byter kod inom en och samma sats. Det finns ännu inga allmänt fastslagna kriterier heller för hur man praktiskt ska skilja mellan lån och kodväxling.

Enskilda ord, speciellt substantiv, är de mest frekventa kodväxlingselementen, men enskilda främmande ord, speciellt substantiv, är även de vanligaste låneelementen, när man i språk lånar in ord. (Park 1996: 2, 7; Börestam & Huss 2009: 75, 81–83.) Studier med inriktningen lingvistisk kodväxling står för merparten av all forskning inom området (Aarsæther, Finn, Sangeeta Bagga-Gupta, Polly Björk-Willén, Asta Čekaite, Olle Josephson, Jens Norrman Jørgensen, Jakob Steensig (2003): 30). I mitt material finns dock så få exempel på t.ex. intrasententiell kodväxling och tagkodväxling, att jag uteslöt lingvistisk kodväxling som grund för min analys.

2.3.2 Pragmatiskt synsätt på kodväxling

Det pragmatiska synsättet på kodväxling är som sagts tidigare inriktat på samtalet, interaktionen individer emellan. Enligt Börestam & Huss (2009: 78–79) är kodväxling både till art och omfång kulturberoende. Det är också så att man även i tvåspråkiga språkgemenskaper växlar mellan olika samtalsstilar förutom att man kodväxlar. Kodväxling kan vara en strategisk tillgång i vissa situationer och flera forskare har försökt kartlägga vilka kommunikativa syften denna resurs kan fylla. Kodväxlingen behöver inte alltid ens ske medvetet. Gumperz (1989: 84) menar att det inte är det informationsmässiga innehållet i orden utan själva kontrasten mellan språken som ger kodväxlingen dess effekt. Gumperz (1982: 76–80) har sammanställt kodväxlingar från olika miljöer och då urskiljs enligt honom sex typer av metaforisk kodväxling d.v.s. de stilistiska effekter, som kodväxling har (i Börestams & Huss översättning):

1. citat/återgivande av tal
2. språkval som ett sätt att markera vem ett yttrande är avsett för
3. interjektioner
4. repetition
5. intensifiering av budskapet
6. personifiering och markering av närhet

Gumperz (1982: 72) betonar att man kodväxlar för att ge orden och fraserna olika värdeladdningar och använder kodväxlingen som en kommunikativ strategi för att nå en

interaktionell effekt under samtalet. Motivet till kodväxling är snarare stilistiskt och metaforiskt än grammatiskt.

Förutom Gumperz finns forskare t.ex. Appel & Muysken (1987: 118–120) som delat in kodväxlingen i följande sex funktioner (i Börestam & Huss översättning):

1. referentiell funktion (talaren saknar ord och tar till ett ord från ett annat språk för att uttrycka det som han eller hon vill säga)
2. direktiv funktion (syftar till att styra lyssnarens uppmärksamhet, till att inkludera andra i samtalet eller exkludera andra)
3. expressiv funktion (en kodväxling görs för att bättre kunna uttrycka en dubbel identitet)
4. fatisk funktion (har en metaforisk, stilistisk funktion)
5. metalingvistisk funktion (själva språkvalet kommenteras ”som man säger på engelska”)
6. poetisk funktion (man nyttjar språket på ett lekfullt sätt eller ett nyskapande sätt)

Baker (2011: 108–110) är ytterligare en forskare som tittat på kodväxling. Enligt honom kan konkurrens mellan grupper, förhållandet mellan majoritetsspråk och minoritetsspråk, samhällets normer och relationer mellan grupper i samhället ha en stor effekt på användandet av kodväxling. Han har funnit åtminstone 13 orsaker till att byta kod.

1. Betoning av ett visst parti i samtalet. (emfatisk funktion)
2. Den som kodväxlar hittar ett ord eller ett uttryck enbart på ett språk
3. Det finns inte ett motsvarande begrepp på det egna språket
4. Förstärkning av en uppmaning. Majoritetsspråket kan användas för att uttrycka auktoritet (t.ex. en lärare kan använda sig av detta i ett klassrum med tvåspråkiga barn).
5. Förklaring av ett ämne, en huvudsak. (Läraren i klassrummet med tvåspråkiga barn förklarar någonting på bägge språken)
6. En individ uttrycker sin identitet genom att kodväxla. Detta förkortar socialt avstånd (t.ex. ungdomar emellan)
7. Individen relaterar till ett tidigare samtal.
8. Individen försöker komma in i ett pågående samtal genom att byta kod

9. Kodväxling används för att underlätta spänningar och att föra in humor i ett samtal
10. Förändring av attityd eller relation. Höjning av den egna statusen (byte från minoritetsspråk eller dialekt till majoritetsspråk)
11. Exkludering och inkludering ur ett samtal
12. Vid samtal om vissa ämnen (tex. Engelska är handelspråket för spankalande i USA)
13. Barn kopierar kompisar och vuxna

Kodväxling är inte enbart ett lingvistiskt fenomen utan indikerar också viktiga sociala förhållanden och maktförhållanden. Kodväxling sker inte bara på måfå, utan vanligen finns det orsaker därtill. Kodväxling är ett vanligt förekommande fenomen bland tvåspråkiga med många olika slag av avsikter och fördelar. Både barn och vuxna kodväxlar och orsakerna varierar från samtal till samtal. (Baker 2011: 106; 112–113.) Närbesläktade och mindre besläktade språk har undersökts och kodväxling förekommer i alla fall, vilket ger skäl att anta att det ett universellt fenomen (Berglund 2008: 109).

Kodväxlandet är således ett redskap som används för att berika budskapet och utrymmet för tolkning kommer sålunda alltid att vara stort (Börestam & Huss 2009: 80). Eftersom ingendera av de tre synsätten var heltäckande på alla punkter för mitt material, har jag sammanställt en ny modell utgående från Gumperz, Bakers och Appel & Muyskens modeller. En del funktioner för att kodväxla sammanfaller hos de olika forskarna såsom den referentiella funktionen, inkludering och exkludering osv. Andra funktioner åter är mer lämpliga att använda, när man ser på barns kodväxlingar t.ex. *Förklaring av ett ämne*. I mitt material förekom det inte heller exempel på direkta citat, något direkt återgivande av tal eller någon direkt interjektion. Ingen talare nyttjar heller språket på ett lekfullt sätt.. Svårt är också att bedöma om någon av talarna vill uttrycka en dubbelidentitet och därför kodväxlar. Min egen modell blir därför utgångspunkt för min analys av materialet ur ett pragmatiskt perspektiv. Denna nya modell med åtta funktioner utgör alltså stommen i min analys.

1. avsaknad av ord (d.v.s. referentiell funktion, när talaren saknar ord och tar till ett ord från ett annat språk för att uttrycka det som han eller hon vill säga)
2. markering av vem yttrandet är avsett för (direktiv funktion: man syftar till att styra lyssnarens uppmärksamhet till att inkludera andra i samtalet eller exkludera andra)
3. betoning av ett visst parti i samtalet (emfatisk funktion)
4. repetition
5. intensifiering av budskapet
6. personifiering och markering av närhet
7. kommentar om språkval (metalingvistisk funktion d.v.s. själva språkvalet kommenteras ”som man säger på engelska”)
8. Kodväxling används för att underlätta spänningar och att föra in humor i ett samtal.

2.4 Tidigare forskning

Några kända forskare såsom Fishman, Gumperz, Hymes, Poplak, Myer-Scotton, Bourhis och Grosjean har alla sett på kodväxling. Kodväxling har behandlats ur t.ex. lingvistiska, sociolingvistiska och psykolingvistiska infallsvinklar. Jag vill här återge några exempel på avhandlingar som berör ämnet kodväxling.

Raija Berglunds doktorsavhandling *Ett barns interaktion på två språk – En studie i språkval och kodväxling* publicerades år 2008. Avhandlingen är en kvalitativ fallstudie av ett simultant tvåspråkigt barns interaktion på de båda inhemska språken i 3-7 års ålder. Informanten i studien är forskarens egen son, som tillägnat sig två språk i en tvåspråkig familj. Familjen har bott i ett tvåspråkigt område. Studiens ansats är psyko- och sociolingvistisk.

Syftet med denna studie är att undersöka när, varför informanten använder svenska och när, varför och delvis hur han använder finska i sin kommunikation i svenska, finska och tvåspråkiga kontexter. Materialet består av ljudupptagningar, dagboksanteckningar observation och intervjuer och är insamlat i hemmet, i dagvården och i dagklubben.

Barnets språkval och kodväxling har undersökts i interaktionen med samtalspartner som uppvisar varierande tvåspråkighetsgrad.

Resultaten visar att informantens språkval sker personbundet, medvetet, konsekvent och explicit. Hans språkval förklaras bäst av faktorerna: föräldrarnas medvetna språkplanering och konsekventa språkstrategi bl.a. Orsakerna till informantens kodväxlingar sägs vara delvis universella t.ex. specifikation av samtalspartner, citat, språkspecifik språkinlärning och lucka i vokabulären och delvis idiolektala. Han kodväxlar för att krydda eller effektivera sin kommunikation. (Berglund 2008)

Heidi Rontus doktorsavhandling *Språkdominans i tidig tvåspråkighet – Barnets kodväxling i kontext* publicerades år 2005. Avhandlingen är en kvalitativ, kvantitativ och longitudinell fallstudie av två tvåspråkiga barns språkutveckling i två års tid, från 2 år till 4 år. I undersökningen studeras språkdominans i tidig tvåspråkig utveckling. Som undersökningsmaterial har forskaren inspelningar av två barn som växer upp i finsk-finlandssvenska familjer. Detta är också en sociolingvistisk studie.

Forskaren ser på barnets språkproduktion i interaktionssituationer och fokuserar speciellt på barnets kodväxlingsstrategier. Forskaren vill ha svar på hur språkdominans tar sig uttryck i barnets språkproduktion, varför barnet kodväxlar och hur kodväxling fungerar i samtal.

Analysresultaten visade bl.a. kodväxlingsfunktioner såsom emfas, kontrast och språkval enligt person existerar. Språkdominans är ett resultat av den interaktion som barnet engageras i i familjen som barnets mest omedelbara sociala uppväxtkontext. Föräldrarnas och de övriga familjemedlemmarnas språkval och kodväxlingsstrategier är av central betydelse liksom också hur dessa bemöter barnets språkval och kodväxling. (Rontu 2005)

Heli Vesamäkis licentiatavhandling *Kodväxling och polyfoni. En fallstudie i kodväxling mellan standardsvenska, edamål och finska* publicerades 2003. Den här undersökningen anknyter till samtalsanalysen och är kvalitativ. Materialet utgörs av inspelade samtal på

drygt 16 timmar. Det är en sociolingvistisk studie med fokus på polyfoni 'flerstämighet'. Forskaren undersöker varför informanten, som är hennes bror kodväxlar.

Syftet med studien är att redovisa för kodväxling hos en tvåspråkig person. Varför kodväxlar informanten mellan standardsvenska, edamål och finska.

Studien visade att informanten kodväxlade för olika ändamål. Vanan att tala ett visst språk beroende på med vem han talade. I informantens tal påträffades alla Gumperz metaforiska funktioner. (Vesamäki 2003)

3 KODVÄXLING VID FULLMÄKTIGEMÖTEN I VASA

Kommunfullmäktigemötet är ett institutionellt samtal. Detta samtal följer således en viss mall och är ofta tidsbestämda i förväg. Till exempel varar kommunfullmäktigemötena ofta 2-5 timmar. Dessutom är det också stipulerat hur långt ett anförande får vara. (se sid.11). Efter att ordföranden föredragit ärendet, kan ledamöterna i form av anföranden och repliker framföra sina åsikter. Flera långa anföranden (5 minuter) om samma tema följer på varandra och eventuellt någon replik, men en diskussion i vanlig bemärkelse med direkta frågor och direkta svar blir det bara ibland. I det fallet avviker dessa offentliga samtal under kommunfullmäktigemötena något från till exempel vardagliga samtal, där turtagningsmönstren är annorlunda (Norrbby 1996: 36). Det institutionella samtalet kännetecknas av att det har ett mål. Vem som ska tala och hur länge är förutbestämt och i samtalet används tolkningsramar som är typiska för en viss institution. (Ruusuvoori & Tiittula 2001: 17). Institutionella samtal kan också skilja sig från ett vardagligt samtal genom att en tredje part som inte talar är närvarande, nämligen TV-tittaren eller radiolyssnaren. (Nuolijärvi & Tiittula 1995: 13). Kommunfullmäktigemötet kan ses av alla invånare med en TV eller en dator i Vasa.

I detta kapitel diskuteras och analyseras fenomenet kodväxling ur olika synvinklar utgående från mitt bandade material. I avsnitt 3.1 redovisas kvantitativt i tabellform förekomsten av finska och svenska talturer och talturer med kodväxlingar vid fullmäktigemöten. I avsnitt 3.2 analyseras talturer med kodväxling kvalitativt utgående från ett pragmatiskt perspektiv. I avsnitt 3.2.1 fokuseras kodväxlingsfunktionerna och i avsnitt 3.3 diskuteras resultatet av analysen. Talarna (kommunfullmäktigeledamöter och stadsdirektörer) i mitt analysmaterial namnger jag kronologiskt enligt alfabetet A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N och O med fet stil. De ord, där övergången från ett språk till ett annat sker i exemplen, är också markerade med fet stil. Kommunfullmäktigeordföranden ingår inte alls i analysmaterialet, eftersom han förväntas säga allting både på svenska och finska. En tjänsteman som kodväxlar ingår också i mitt material, men jag har valt att inte räkna med denna person, som förekom endast en gång i mitt material och vars inlägg endast består av några fraser på båda språken.

3.1 Språkval och samtalsturer

Kommunfullmäktige utgör en domän, där det svenska språket har samma status som det finska enligt nuvarande språklag (se avsnitt 2.1.2). Ledamöterna har alltså laglig rätt att tala bägge de inhemska språken vid kommunfullmäktigemötena. Jag har valt att räkna de enskilda finska och svenska talturerna och de talturer, där kodväxling förekommer, men jag har inte räknat hur många kodväxlingar en talare gjort under en och samma taltur. Stadsdirektörernas talturer är inräknade, men inte kommunfullmäktigeordförandens talturer. Hur antalet finska och svenska talturer samt talturer med kodväxlingar fördelas i materialet, presenteras i tabell 2.

Det som kan ses i tabell 2 är att det inte är helt ovanligt att kodväxla vid kommunfullmäktigemötena. På det andra mötet, 25 januari 2010, är det hela 22,95 % och på det fjärde mötet är det 21,79 % av alla samtalsturer som är samtalsturer, där man kodväxlar. Det man också kan se är att det under samtliga fyra möten är vanligare att kodväxla än att tala enbart svenska, vilket är lite överraskande, eftersom de flesta kodväxlande talarna, 10 stycken, är svenskspråkiga. Simultantolkning finns att tillgå, men en del talare väljer att använda bägge språken. Av de 15 talarna som kodväxlar är det alltså endast fem stycken talare som är finskspråkiga.

Tabell 2 Språkval vid fullmäktigemöten och talturer i antal och procent.

Datum	finska samtalsturer		svenska samtalsturer		samtalsturer med kodväxling	
14.12.2009	93st	83,78 %	5st	4,5 %	13st	11,71 %
25.1.2010	43st	69,35 %	4st	6,45 %	14st	22,95 %
22.2.2010	23st	63,88 %	6st	16,66 %	8st	21,62 %
11.10.2010	55st	72,36 %	6st	7,8 %	17st	21,79 %

Under mötet den 25 januari 2010 förekom det mycket kodväxlande av den anledningen att ett av ärendena på mötet, var den eventuella fusionen av Vasa och Lillkyro kommun. De svenska ledamöterna, som sällan annars byter kod under mötena, ville sannolikt

välkomna Lillkyroborna på deras eget språk. Den 11 oktober 2010 är det också många som kodväxlar, men denna gång är det de ledamöter som brukar byta som språk, som står för flera talturer.

Tendensen verkar således vara den att de helt svenska talturerna är färre än talturer med kodväxling och det är endast under ett möte den 22 februari 2010 som de svenska talturerna nästan är lika många som talturer med kodväxling. Ledamöter från SFP, det svenska folkpartiet, inleder oftast sina talturer på svenska, medan ledamöter från andra partier och stadsdirektörerna ofta, men inte alltid, inleder sina talturer på finska. De 15 talarna som kodväxlar gör det inte hela tiden och ibland består deras kodväxling enbart av ett ord eller en fras på det andra språket. Många gånger talar även svenskspråkiga ledamöter enbart finska, vilket är lite besynnerligt med tanke på att det är tillåtet att tala båda språken. Orsaken till detta kan kanske vara strategisk. De flesta talturer är ändå finska talturer, ca 60-80 %, vilket avspeglar språkförhållandena i Vasa stad.

Eftersom min korpus bara består av fyra möten och i mitt transkriberade material ingår tre stadsdirektörer, som oftast talar både svenska och finska, så går det inte att dra några större slutsatser om detta. Det enda man kan konstatera är att kodväxling förekommer i en viss utsträckning under alla möten trots att det finns tillgång till simultantolkning. Kodväxlandet verkar utgöra en viktig resurs för en del ledamöter att nå fram till de båda språkgrupperna.

3.2 Kodväxling som kommunikationsstrategi

I mitt material ingår 15 kodväxlande talare, varav 3 är stadsdirektörer och 12 kommunfullmäktigeledamöter. För att försöka klarlägga varför talarna i mitt material kodväxlar, har jag i min analys utgått från den modell jag sammanställt med hjälp av Gumperz, Bakers och Appel & Myuskens modeller för pragmatisk analys (se avsnitt 2.3.2)

Det finns några exempel på referentiell funktion i mitt material (se exempel 1, 2, 3 och 4). Avsaknaden av ord gör att talaren tar till ett ord, som han tvekar inför. Talare J är en finlandssvensk ledamot och är kanske därför osäker på om ordet *visionäärisyyttä* existerar i det finska språket. I sitt finskspråkiga anförande kommenterar talaren detta och anger sin osäkerhet gällande ordvalet genom att säga "tai mikä se sitten on suomeksi" (eller vad det heter på svenska). Talaren hoppas på förståelse. Orden *vision* och *visionär* finns i det svenska språket (lånord även i detta språk). Talaren tar dock till ordet *visionäärisyyttä*, fastän han inte vet om det är det rätta ordet eller inte. Ordet existerar i finska språket, men det är ett lånord. Det faller sig ganska naturligt att ta till ett ord (substantiv) som också finns i det minoritetsspråk som för talare J antagligen är det första språket. I följande exempel (2) är situationen den motsatta. Talare C som också är svenskspråkig lånar in ett finskt ord *pimittä* i sitt svenska anförande i stället för att använda svenska ord som *smussla undan* eller *mörklägga*. Måhända finner inte talaren det rätta ordet på svenska just då och lånar in ett ord från majoritetsspråket eller så kanske talaren bara vill skapa en stilistisk effekt genom att låna in ordet. I det tredje exemplet lånar den finskspråkiga talaren O in ett svenskt verb *fundera* och sätter till ett finskt morfem och får då formen *funderata*. Talare O byter för övrigt aldrig kod i mitt material, men lånar två gånger in svenska ord (ett adjektiv och ett verb t.ex. *precis* och *funderata*). Orden *precis* och *funderata* (ex 4) är inte integrerade lånord i finskan. Jag uppfattar talaren som en enspråkigt finsk talare som lånar in svenska ord, medan de två föregående talarna C och J faktiskt kodväxlar. Annars är gränsdragningen mellan kodväxling och lånord ganska svårtolkad. Man kan också tala om tillfälliga lån och såsom namnet säger, är det ord som en tvåspråkig talare i ett visst talögonblick tillfälligt använder och i olika utsträckning anpassar till det mottagande språkets system (Hyltenstam & Stroud 1991: 55).

Ex.1.

Talare J: [- - -] men var och en bär ju ansvar för sitt eget handlande i en sån här **process**.

Tässä vaiheessa halusin minä myöskin lausua erityiskiitokset Vähänkyrön visionääreille siellä on osoitettu todellista **visionäärisyyttä** tai mikä se

sitten on suomeksi(.) ja vähäkyröläiset voivat olla vakuuttuneita siitä että molemmat kieliryhmät toivottavat heitä yhtä lämpimästi tervetuulleeks vaasalaisten kanssa neuvottelupöytään(.)[- - -]

Ex.2. **Talare C:**[- - -]jag vill int säga att vi ska inte gör (.) vi ska inte **pimittää** dom här uppgifterna å de e viktigt att fullmäktige när vi behandlar dom här budgeterna vi vet vad de kostar de kostar nie och en halv miljon enligt den här räkningen jag har här (.) men jag tycker de e osmakligt att vi lägger en prislapp på de här(.)

Ex.3. **Talare O:**[...]ettei siitä koituisi liikaa kustannuksia tässä samassa yhteydessä tietysti asuntoosakeyhtiöt voisivat **funderata** ainakin täällä keskustassa[...]

Ex.4. **Talare O:** [---]Silläkän ei ole merkitystä jatkaako ne ihan **precis** samassa toiminnassa mutta vain hieman niin kuin toisiin suunnattuina kun tähän mennessä(.)mutta joka tapauksessa ne jatkuu[...]

Om talaren riktar sig till någon bestämd grupp och vill utesluta en annan grupp kan talaren göra det genom att byta språk på ett explicit sätt eller ett implicit sätt. Exempel på direktiv funktion finner man i följande exempel 5 och 6. Många talare i materialet vänder sig till ledamöterna och ordföranden redan i början av samtalsturerna med orden: ”*Bästa fullmäktige och ordförande, puheenjohtaja, arvon valtuutetut*” eller liknande uttryck. Man inkluderar båda språkgrupperna explicit (vi och meillä) i sitt anförande och åhörarna vet att talaren kanske kommer att tala både finska och svenska. Ibland förblir dock resten av anförandet bara enspråkigt. Under samtalsturens gång kodväxlar talarna flera gånger och markerar på det sättet vilka de riktar sig till och vilka de vill utesluta. I exempel 5 fortsätter talare E efter artighetsfraserna på finska och kodväxlar inalles sju gånger under

samtalsturens gång. Men innehållet i anförandets olika delar är inte alltid likadant, så det går inte att säga att det är fråga om exakt repetition. Det är den eventuella fusionen med Lillkyro som dryftas. Talare E riktar sig ömsom till Vasaborna (svenskspråkiga och finskspråkiga) ömsom till Lillkyroborna.

Ex.5. **Talare E:** herr ordförande **arvoisa** puheenjohtaja arvon valtuutetut(.) meillä on edessämme varsin merkittävä asia tänä iltana päätettävänä Vaasan kaupunki tulee antamaan lausuntonsa palvelu kuntien palvelu ja rakenne selvityksen selontekoa ja ehdotuksen(.)

Vi har framför oss ett väldigt centralt dokument idag som vi ska[---]

meillä oli ilo todeta että Vähäkyrön kunta teki ratkaisevan ja viisan viime torstai iltana kun ne tosin äänestyksen jälkeen päättivät tehdä esityksen käynnistää neuvottelut selvitystyöstä Vaasan kaupungin kanssa siitä että muutetaan yhteinen kunta(.)

de vad jag vill framföra här nu till de här övriga kommunerna runt om Vasa från socialdemokratisk sida de e de att vi fortsättningsvis vill hålla dörren öppen för alla alternativ(.) vi inleder med att förhandla med Lillkyro [---]

eli totta kai meillä on kaikilla se yhteinen tavoite että muodostetaan työssäkäynninkokoinen alue kunta uusi Vaasa sanoaksemme(.)[---]

vi e alltså beredda att gå in i di här förhandlingarna med öppet sinne och e beredda att förhandla att förhandlingsspråke består i de kommuner som ansluter sig till oss

till Vasa och bildar en gemensam kommun(.)

lausun tässä kantanani että sosialdemokraattinen valtuustoryhmä yhtyy täysin Vaasan kaupungin hallituksen esittämään päätöslauselmaan eli olemme yhtenäisen kunnan kannalla kiitos(.) **tack**(.)

Talare J i exempel 6 växlar också kod fyra gånger under samma samtalstur. Han talar först svenska efter den finska artighetsfrasen och nämner en utredning som gjorts och riktar sig till bakåtsträvarna i de svenska kommunerna. Han exkluderar de finskspråkiga och vänder sig till de svenskspråkiga med bilden av en visionslös antihjälte för att försöka påverka dem som är emot en fusion av Vasa och Lillkyro. Han nämner inte alls bakåtsträvarna i den finska delen av anförandet, eftersom hans åsikt antagligen är att detta inte berör de finskspråkiga.

Ex.6. **Talare J:** Ordförande(.)**bästa fullmäktige**(.)

Hyvät valtuutetut(.) sällan har det varit så lätt och rent av befriande att fatta ett beslut i den här salen(.)[- - -]

[- - -] Risken e att den nu dagens by- eller kommunhjelte och självständighetskämpe kanske i morgon kan framstå som en visionslös bakåtsträvande antihjelte och det vill väl ingen politiker klassificeras som men var och en bär ju ansvar för sitt eget handlande i en sån här process.

Tässä vaiheessa halusin minä myöskin lausua erityiskiitokset Vähänkyrön visionääreille [...]

I slutet övergår han åter till finska och tackar Lillkyroborna och talar om att ha visioner. Han riktar sig således till olika språkgrupper med olika ärenden, han inkluderar och exkluderar.

På ett implicit sätt kan budskapet i sig berätta om vilka det är man riktar sig till i exempel 7.

Ex.7. **Talare N:** [---]siellä on 750 tammikuun lopputilaston mukaan merenkurussa 364 oppilasta siellä on yksi opo ja puolikas luokanohjaajan resurssi variskassa ja vöyrinkaupungilla molemmissa lähes viisi sataa oppilasta molemmissa on yks opo vöyrinkaupungilla on puolikas sitten jaettu vielä kolmelle eri aineiden 34 opettajalle **borgaregatans 350 elever får klara sig med en studiehandledare**(.) ammattillisella puolella toisen asteen [...]

Talare N håller ett ganska långt anförande helt på finska, men mitt under anförandet kodväxlar hon med en enda mening på svenska. Hon riktar sig till de svenskspråkiga eftersom det är en svenskspråkig skola som berörs av faktumet att den får klara sig med en studiehandledare.

Ett exempel på emfatisk funktion dvs. att man vill betona ett visst parti i anförandet genom att kodväxla, förekommer i mitt material. Det är talare B som tar till denna funktion när han vill poängtera att hans åsikt ska gälla. Det behövs inga inbesparingar. Talare B höjer rösten, låter frustrerad och avslutar sitt finskspråkiga anförande med orden *punkt slut* (se exempel 8) för att ge eftertryck åt det han vill säga.

Ex.8. **Talare B:** valtuutettu F väitti ...että me kaikki olemme yksimielisesti hyväksyneet jonkun ihmeellisen säästöohjelman. Mistä ihmeestä F meinaa puhua(?) Minä oon tässä kokouksen alussa kertonut että tämä koko asetelma

täällä perustuu täysin virheelliseen oletukseen ensi vuoden verotuloista(.) siitä ei ei ollut minkäänlaista kunnollista esitystä mihkä se yleensä perustuu se on hihasta tempastu ja se on monta miljoonaa liian alhainen(.) elikkä sitten kun pannaan verotulot kohdalleen niin silloin vasta ei oo mitään siis... olen sitä mieltä minä sanon nyt suoraan F:illekin jos et sä oo aikaisemmin ymmärtänyt. Emme tarvitse mitään **säästöjä(.)** **punkt**
slut(.)

Repetition är den funktion som förekommer mest i mitt material. Ledamöterna och de tre stadsdirektörerna vill att deras budskap ska förstås av alla. Ibland är innehållet i det svenska yttrandet nästan exakt likadant som i det finska yttrandet (se exempel 10). Ibland varierar innehållet i de båda samtalstureorna mycket eller bara lite, men det berör samma ämne. I exempel 9 riktar sig talare A speciellt till en finskspråkig ledamot vid namn Rundgren. Talaren inkluderar Rundgren i den finskspråkiga delen av anförandet, men i den svenskspråkiga delen av anförandet inkluderar hon alla svenska ledamöter. Det är också exempel på *direktiv funktion*. I exempel 10 inkluderas alla ledamöter i både den finskspråkiga och den svenskspråkiga delen. Ofta markerar talarna i mitt material att det ska komma en repetition av det nyss sagda genom att inflika ord såsom *alltså, elikä och siis* (se exempel 5 och 11). Talare L i exempel 11 använder sig också av dessa markörer. I samtalsturen på svenska riktar sig talare L explicit till Sundomborna. Han inkluderar ortsbona som mer berörs av det faktum att den badstranden i Kronvik försvinner. Han tycker att dessa Sundombor "som vi alla vet" är sådana "skärimänskor" som nog lär sig simma på andra ställen än just i Kronvik. Sundom båtklubb är med i projektet, som staden Vasa har för avsikt att igångsätta och som går ut på att förnya det gamla sågverksområdet i Kronvik och göra om det till ett fritidsbåtscenter. I den finska samtalsturen nämner han endast Sundom båtklubb och inte alls Sundomborna.

Man kan alltså lägga märke till att många av de talare, som kodväxlar inte säger samma sak på finska och svenska. Ibland riktar sig talarna till en viss grupp, som ett visst ärende berör mycket och exkluderar då den andra språkgruppen (se exempel 11). Inte ens

stadsdirektörerna säger alltid precis samma sak på bägge språken (se exempel 12). Talare A anger t.ex. siffrorna på olika sätt i de två delarna av anförandet, *vajaat (knappt) 65 miljonaa* i den finskspråkiga delen och 64, 7 miljoner, exakt belopp, i den svenskspråkiga delen. Det kan kanske vara så att man utgår från den tanken att alla mer eller mindre förstår båda de två inhemska språken och då ids man inte säga allting två gånger, men av artighet och pliktskyldigast säger man åtminstone det väsentligaste på det andra språket.

Ex. 9. **Talare A(replik):** lyhyesti jos sopii niin repliikki valtuutettu Rundgrenille(.) Tään yhteensovittamisen tarkoituksena on nimenomaan niin että arvioitiin että voitaisiin tämmösiä synergiasäästöjä saada aikaiseksi kotisairaalan(.)Koti-sairaanhoidon ja kotiuttamis-yksikön toimintoja yhteen sovittamalla(.)

Det var **alltså** tanken nog de att med sånt här sammanjämkande inom hemsjukvården(.) hemsjukhuset och den här hemförlovningsenheten(.)sku man kunna få till stånd en del såna där inbesparingar

Ex.10. **Talare A:** puheenjohtaja hyvät valtuutetut(.) tässähän nyt käsitellään nimenomaan Hokkasen aloitetta ja sitten Per Hellmannin aloitetta eli tää Tulimaan aloite ja Österholmin aloite niin niitä ei edes näiden osalta ei todeta mitään nyt tässä vastauksessa minkä kaupungin hallitus on esittänyt vaan ne aloitteet tullaan käsittelemään myöhäisemmässä vaiheessa(.)

Ordförande bästa fullmäktige(.)di har **alltså** blivi nu plockade isär di här motionerna på de sätte att nu behandlas den här fullmäktige Hellmans och övrigas och sen fullmäktige Hokkanens motion och sen så ska nog också naturligtvis fullmäktige Tulimaas och

fullmäktige Österholms motioner
behandlas.

Ex.11. **Talare L:arvoisa puheenjohtaja hyvät valtuutetut ordförande bästa fullmäktige(.)** tämä niin kun tiedetään niin kaupunkihan osti Kronvikista melko ison alueen ja tää Kronvikin venesatama kyllä se liittyy siihen kokonaisuuteen millä tavalla näitä veneasioita nyt kehitetään Vaasan kaupungissa ja siihen liittyen ollaan nyt tekemässä tämmöistä suunnit-telua niin kuin A tässä totesi ja tämän yleissuunnitelman jälkeen alkaa sitten myöskin asemakaavan laadinta alueella(.)

Alltså som vi alla vet så har ju stan investera i markköp och köpt opp de här Kronviks gamla sågområde och tanken är ju den att man ska utveckla ett sånt här fritidsbåtcenter vid de område och så tillvida så hänger de ju ihop med den här motionen att de behandlar båthamnar också de(.) så att de att den här båthamnen som e invid den här simstranden så den e ju egentligen jätteliten och där har nu stan lite samarbete med Sundom båtklubb och så vidare för att utveckla den här verksamheten i större perspektiv de e lite samma med den där simstranden(.) att tyvärr den e ju int nån så där jättestor men man kan ju tänka sej att di här Sundomborna så e no så mycke skärimänskor att di lär sej å simma också på andra ställen där di har tillgång till kanske lite djupare vatten då(.) att de e nu närmast för såna här småbarn som kan plaska omkring på just de här ställe (.)

Elikä nää uimarannat niitähän on erilaisia kategorioita on isompia ja pienempiä ja niin edespäin(.) niin että tämä Kronvikissa oleva uimaranta niin se nyt ei oo millään lailla tämmönen

niinkään iso mutt se mahdollistaa nyt pienten lasten uintia tai ainakin meressä olemista tuossa kohtaa ja sitten se olemassa olevan uimarannan vieressä oleva venesatama niin se on kyllä erittäin matala ja ei niinkään hyvä että nyt kun tää Kronvikin alue saadaan suunniteltua(.) niin siellä on kau-pungilla yhdessä Sundom båtklubin kanssa potentiaalia rakentaa jo todella iso ehkä tämmönen vähän marinatyyppinen keskus vapaaajan veneilijöille.

Ex.12.

Talare A: puheenjohtaja(.) lyhyesti(.) yritän tään lyhyesti(.) meidän toteama ennuste tälle vuodelle näyttää siltä että kokonoislaskutus tälle vuodelle tulee olemaan noin vajaat 65 miljoonaa euroa eli se tarkoittaa sitä että se talousarviosumma mikä meillä nyt on talousarviossa niin se on suunnilleen saman suuruinen kuin tämän vuoden loppusumma(.) se tarkoittaa käytännössä sitä kun kuitenkin otetaan huomioon että sairaanhoitopiirissä ihan niin kuin kaupungillakin niin palkkamenot nousevat ihan sopimusperusteisistä palkan-korotuksista johtuen 3 % ja sitten joitakin muita menoja erityisesti nää yliopistosairaaloiden ja muiden ulko-puolisten palvelujen tuottajien palvelut ovat kasvaneet aika merkittävästi viime vuosien aikana(.) ja tää on pyritty arvoimaan nyt tähän talousarvioon tää luku myös ottaen huomioon se että me saataisiin aikaiseksi vaikkakin klinikkavalmisspäivien puolittumisen niin että tää olisi aika realistinen luku(.) ja tää on vähän monimutkainen todella tää puolittuu klinikka-valmiiden päivät eli se klinikkavalmisslaskutus menee noin puoleen niin muina kuluina niin meille kiertyy suunnillen miljoonan euron laskut(.) tää johtuu nimenomaan tästä

kokonaislaskutuksesta mihin valtuutettu Vehkaoja viittasi että se optimistinen arvio on että me saadaan puolitettua ne klinikkavalmispäivät mutta se taloudel-linen vaikutus tästä kokonaisuudesta on silloin noin miljoonan euron luokkaa että tää on semmonen realisten jos se on kovin paljon pienempi tään erikois-sairaanhoidon luku tässä meidän talousarviossa niin silloin uskon että ollaan jo toiveajattelun puolella(.

så där i korthet så de där vi hoppas att vi ska kunna få ner betydligt den här faktureringen för de här klinikfärdiga dagarna de blir närmare 4 miljoner euro och i år alltså 2009 om vi får bort hälften av di här dagarna så då kan vi troligen få en sån där ekonomisk effekt som e ungefär hälften av de(.) de vill säga ungefär en miljon euro och om vi skriver in i vår egen budget en siffra som e mycket lägre än det som står där i dag de här 64,7 miljoner euro så då e vi nog lite där på önsketänkandets sida(.

Intensifiering av budskapet utgör den sjätte funktionen i min modell. Talaren C i följande exempel 13 kodväxlar för att intensifiera sitt budskap. Talare C som är svenskspråkig, yttrar sig först på svenska och inkluderar de svenskspråkiga. Innehållet i första delen av anförandet är ganska kort, medan innehållet i den finskspråkiga delen är mycket längre. Talaren verkar att exkludera de svenskspråkiga. I den finskspråkiga delen berättar talare C mer noggrant om penningsituationen och uppmanar till eftertänksamhet vad gäller tillgångarna. Talare C uppmanar därtill de andra talarna att utveckla och att noga överväga vilka som ska tas med. Genom att vara mer detaljerad och komma med uppmaningar intensifierar talaren sitt budskap på det andra språket.

Ex.13.

Talare C: ordförande bästa fullmäktige(.) jag e faktiskt förvånad över den kritik som kommer fram här i fullmäktige(.) jag har till och med två

gånger läst igenom den här rapporten och jag tycker den var positiv och de här e nånting som man borde fortsätta med(.) men i samma veva vill jag också säga att utformningen av programmet och hur det ska göras(.)dom besluten ska garanterat inte fattas i fullmäktige.

Tää on kyllä aivan väärä foorumi ruveta muotoilemaan
 koulutusohjelmaa(.)stratee-gista
 koulutusohjelmaa(.) mutta mä haluan muistuttaa kun katsotaan(.)okei 300 000 se on paljon rahaa, mutta vähin mitä työnantajan pitää satsata henkilöstön koulutukseen on 2,3 jopa 4 % jos se otetaan 160 000 000 palkkapotista niin ei edes 10 % siitä koulutukseen kuuluvista varoista ole vielä mennyt että kehittäkää se on aivan selvä ja harkitkaa tarkkaan ketkä otetaan mukaan(.) Mä ymmärrän aivan hyvin että joku täällä haluaisi että ne jotka tosiaan tekevät kädet syvässä savessa olis myöskin mukana ja lähempänä heitä(.)siihen mä kyllä yhdyn (.) että mutta jatkakaa(.) kiitos(.)

Exempel 14 åter utgör exempel på markering av närhet och personifiering. Talare C riktar sig först till de svenskspråkiga. Han lånar till och med orden ”good Citizens” från engelska språket för att understryka för finlandssvenskarna att de nog är goda internationella medborgare och kan införliva en ny granne i sin kommun. När han därefter växlar till finska, så vill han påpeka för Lillkyroborna att han själv är före detta Vöråbo och att han alltid sett på dem som goda grannar. Åtminstone fyra talare vill också markera närhet till den eventuellt framtida nya grannen i kommunen och växlar kod för att uttrycka sin förnöjsamhet. De önskar grannen välkommen (se exempel 15 och 16). Ofta hör man att vissa ledamöter bryter på det andra språket (exempel på interferens), men de vill ändå markera att de vill tala det andra språket, om så bara med en artighetsfras. Dessa talare kodväxlar för övrigt inte heller så många gånger i mitt material.

Ex.14. **Talare C:** herr ordförande bästa fullmäktige(.) kun katsoo tätä listaa varatuista puheenvuoroista niin saa helposti sen ajatuksen että nyt RKP:läisillä on tietty tarve osoittaa että olemme **hyviä kaupunkilaisia " good Citizens"(.)** och det är faktiskt också **vad vi är(.)**vi har ett förslag till utlåtande och det är väl inte mycket att säga om de.

[...]de här e tyvärr nu på det viset att vi får väl konstatera att nästa vecka slår man fast ett beslut och dålig karl som ger sej(.) kommer tyvärr att vara det som styr den närmaste framtiden och vi har i alla fall ett glädjande undantag(.) **jag brukar kalla lillkyroborna hyvät naapurit olen aina tervehtinyt(.)** se johtuu siitä etten ole(.) ei siitä että olen vaasalainen vaan siitä ett minä olen entinen yöyriäinen ja Vöyri on on Vähänkyrön naapuri ja miksei ne vois olla(.) kuulua samaan kuntaankin. **Nu e** den stora frågan de e nu vi vasabor ska visa oss vara statsmän(.) vad gör vi nu(.) vi har levt i hundratals år i symbios med våra grannkommuner[- - -]

Ex.15. **Talare H:**[- - -] närma sej Vasa i form av diskussioner ti och börja me(.) **Eli haluan ihan kättelyssä toistaa** mitä valtuustoryhmämme puheenjohtaja jo sanoi että olemme ryhmässämme todella iloisia siitä että Vähänkyrön kunnanvaltuusto on päättänyt aloittaa liitosneuvottelut Vaasan kaupungin kanssa(.) **då** man har följt med den här diskussionen som nu har pågått [- - -]

Ex.16. **Talare F:** [- - -] de e int att visa respekt jag tycker vi både kan och är värda bättre än så åt alla håll. **Haluan**

myös esittää RK:n puolesta lämmin
tervehdyksemme Vähäkyröön [- - -]

En del av talarna kommenterar också språkvalet. Dessa samtalsturer utgör exempel på den metalingvistiska funktion som kodväxlandet kan ha. Talare K säger: ”*Jag vill säga också på svenska*. Dessa ord är explicita markörer som visar att det ska komma någonting på svenska. Talare L markerar på samma vis *Jag säger ännu helt kort på svenska*. Talare K använder dessutom en ganska rolig bild. Man ska baka tillsammans. (se exempel 17, 18) Han inkluderar således även de svensktalande i bakandet.

Ex.17. **Talare K:**[...] ilman uudistuksia ja uusia innovaatioita me jaetaan vaan samaa kakkua(.) aloitetaan yhdessä leipomaan uusia innovaatioita ja työpaikkoja ja yhteistyötä(.)

jag vill säga också på svenska den här att vi ska inte baka samma kak och inte dela samma kak utan vi ska börja baka nya kakor här på området och jag hoppas att alla e med här och börjar baka den här kakan(.) tack ska ni ha (se hela samtalsturen sid 61)

Ex.18. **Talare L:**[- - -] Stormossenin hallitus hyvin tarkkaan punninnut että näin mennään eteenpäin(.)
om jag säger ännu helt kort på svenska så man måst komma ihåg att di här avfallsavgifterna består av transportkostnader och så e de behandlingskostnader. [- - -]

Kodväxling används för att underlätta spänningar och att föra in humor i ett samtal. Det är den sista funktionen i min modell. Talare C i exempel 19 använder i den finska delen av sitt anförande ordet *hoidokkina*, ett ord som på svenska kan översättas med *intern* eller *vårdtagare*, vilket leder till att alla i salen börjar skratta. Samma talare använder sig likaså av humor och ironi i exempel 20. Talare C är som nämnts svenskspråkig, men han väljer att skämta just på sitt andraspråk finska.

Ex.19. **Talare C:** herr ordförande, bästa fullmäktige(.) här e fråga om att ska vi ha fler händer i vården eller ska vi int ha(.)

[---}Ja sku int villa vara varken patient eller den enda skötaren på en sån här en sån här avdelning(.) **emmä** haluaisi olla kumpaakaan vaikka se on iän perusteella se on mulla aika lähellä tiettenkin(.) mun pitäis olla huolissani en hoitajana vaan **hoidokkina** (SKRATT) Men de som jag inte förstår(.) **Sitä** mä en ymmärrä(.) pitäisi rautalangalla varmaan mulle vääntää(.) [---]

Ex.20. Herr ordförande, bästa... (.) **Hyviin** tapoihin kuuluu että kiittää erinomaisesta vastauksesta minäkin esitän kiitokset tosi kauan kesti, 4 vuotta on tätä väsätty värätty kasaan mutta hyvä on vastaus koska **se tyrmää mun ajatuksini täysin**(.) (SKRATT) mä olen vihreä kateudesta **E Tepolle hän sai liikennevalonsa Se ettei kukaan osaa aja siitä se on toinen asia**(.) (SKRATT) no niin mä totesin kun mä tänne marssin [...]

Jag fann exempel på de funktioner som fanns i min modell, men många av mina exempel kunde utgöra exempel på flera funktioner samtidigt, såsom repetition och direktiv funktion. Om innehållet i en taltur med kodväxling verkade viktigare och intressantare än den sedvanliga artighetsfrasen *Bästa ordförande* och det var frågan om repetition räknade jag talturen som repetition. Om *bästa ordförande och fullmäktige* är den enda svenska fras talaren säger på svenska och resten av talturen är på finska är frågan om det kan sägas vara en direktiv funktion. Visserligen riktar man sig till de svenskspråkiga men man talar finska. Av 50 språkbyten med kodväxlingar har jag givit exempel på 20 stycken. Många av talarna växlar således ibland kod flera gånger under ett anförande. Varför man gör det är svårt att veta. Kanske man vill inkludera och exkludera olika grupper. Kanske kan det vara så, att det blir mer omväxlande att lyssna på de olika

anförandena, om man kodväxlar flera gånger under ett långt anförande och inte säger exakt samma sak på alla språk.

3.2.1 Kodväxlingsfunktioner

För att ytterligare försöka belysa hur talarna byter kod, har jag också valt att kvantifiera deras sätt att byta kod utgående från min pragmatiska modell. Resultatet av kvantifieringen i tabell 3 visar att talarna använder sig av vissa funktioner mer än av andra.

Tabell 3. Helhetsbild av talarnas kodväxlingsfunktioner.

Funktioner Talare 15 st	Referentiell funktion	Direktiv funktion	Emfatisk funktion	Repetition	Intensifiering av budskap	Personifiering och markering av närhet	Meta- ling- vistisk funktin	Inslag av humor	Total sum- ma
A		1		13					14
B	2		1						3
C	1	4		1	1	1		2	10
D						1			1
E		2		2			1		5
F				1		1			2
G				2					2
H						1			1
I						1			1
J	1	1							2
K							1		1
L		3		1			1		5
M		2							2
N		1							1
O	2								2
Totalt	6 st	14 st	1 st	20 st	1 st	5 st	3 st	2 st	52 st

I hela materialet på 52 samtalsturer är det funktionen *repetition* som är störst, vilket inte är förvånande. Åtminstone 20 gånger förekommer denna funktion. Många av de talare

som kodväxlar vid mötena både vill och måste nå ut med sitt budskap till bägge språkgrupperna. Likaså vill många talare markera, vilka deras yttrande är avsett för och de vill också vara artiga och inkludera alla ledamöterna och ordföranden. Därför förekommer den *direktiva* funktionen ganska många gånger i materialet d.v.s. 14 gånger. Den *referentiella* funktionen dvs. att man använder ord eller uttryck från ett annat språk förekom sex gånger. Flera svenskspråkiga ledamöter och en finskspråkig ledamot ville, under mötet om fusionen mellan Vasa och Lillkyro, visa sin solidaritet genom att byta språk och åtminstone säga några fraser på det andra språket. Funktionen *Personifiering och markering av närhet* finner man fem gånger i mitt material.

Den *emfatiska* funktionen förekommer endast en gång i mitt material, likaså *intensifieringen av ett budskap*. Själva språkvalet kommenteras tre gånger. Funktionen *humoristiska inslag* används två gånger av samma talare.

Talare C, E och L är svenskspråkiga talare som använder sig av många olika funktioner och deras talturer är ofta varierande.

I tabell 4 på följande sida kan man se hur talturerna med kodväxling, 52 st, är fördelade mellan de olika talarna i mitt material. Utifrån deras namn, accent och vilka språk de talar mest under mötena, har jag delat in talarna i svenskspråkiga och finskspråkiga talare.

Ledamöternas kodbyten i längd kan bestå av ett ord, några fraser eller längre talturer på bägge språken. Även sådana talare som vanligen står för längre talturer kan ibland kodväxla med bara några ord. Men för det mesta så byter inte talarna stil så ofta. De flesta som bara lånar in ord eller säger någon artighetsfras på det andra språket gör på det viset genom hela mitt material.

Talarna A, C, L och E är svenskspråkiga talare och står för de flesta talturerna och det är också dessa personer, åtminstone A, L och E som mest använder båda språken och deras talturer består ofta av ungefär samma innehåll på båda språken. Ibland riktar dessa talare

sig till olika språkgrupper och då blir innehållet i talturerna lite olika, även om de i de finskspråkiga och svenskspråkiga talturerna talar om samma ämne. Talare J är en svenskspråkig talare som förekommer bara några gånger i materialet, men denna talare använder båda språken och hans talturer är ganska långa på båda språken. Likaså talare G som är finskspråkig gör på samma sätt och även denna talare förekommer bara några gånger i mitt material.

Tabell 4. Fördelning av talarnas talturer och deras sätt att byta språk

Talare	Talturer			Kodbyte i form av ett ord eller några fraser			Kodbyte i form av längre talturer på båda språken
A	14			1			13
B	3			3			
C	10			3			7
D	1			1			
E	5						5
F	2			2			
G	2						2
H	1			1			
I	1			1			
J	2						2
K	1			1			
L	5						5
M	2			2			
N	1			1			
O	2			2			
<i>Totalt</i>	52			18			34

Hela 18 talare byter någon gång språk endast genom att översätta bara ett ord eller några fraser. Det är närmast talare såsom t.ex. B, D, F, H, I, K, M, N och O som gör på detta sätt. Talare B, K, N och O är finskspråkiga talare. Dessa finskspråkiga talare kodväxlar endast genom att använda någon fras eller några lånord. Talare D, F, H, I och M är

svenskspråkiga. Eftersom de fraser som dessa svenskspråkiga talare ofta använder, är artighetsfraser, kunde man säga att deras talturer fyller direktiva (inkluderande) funktioner och funktioner för markering av närhet. Hur väl talarna behärskar det andra inhemska språket framkommer därför inte heller så tydligt. De sex talare A, C, E, G, J och L som står för längre samtalsturer, är mycket språkkunniga människor och förmodligen tvåspråkiga. De flesta talturer består ändå av talturer, hela 34 stycken, med längre kodväxlingar än bara några ord eller fraser. Av de 15 talarna i materialet är tio svenskspråkiga och fem finskspråkiga. Det är de svenskspråkiga som kodväxlar mest. Av de fem finskspråkiga talarna är det fyra talare som bara använder något ord eller några fraser på svenska.

3.3 Resultat av analysen

Under samtliga fyra inspelade möten förekom det kodväxling. Under samtliga möten överstiger talturer med kodväxling de helt svenskspråkiga talturerna. Endast en gång (22 februari 2010) är de svenskspråkiga talturerna nästan lika många som talturerna med kodväxling. Det är de svenskspråkiga som kodväxlar mest. Man kan därav dra slutsatsen att kodväxlingen är en strategisk möjlighet för stadsdirektörerna och de folkvalda ledamöterna, i synnerhet verkar det vara så för de svenskspråkiga, att nå ut över språkgränsen. Den språkliga situationen vid kommunfullmäktigemötena avspeglar diglossisituationen i kommunen.

Utgående från de exempel på metaforisk kodväxling som finns i mitt material kan man skönja ett visst mönster. De flest förekommande metaforiska funktionerna i mitt material är *repetition* och *direktiv* funktion, vilket inte är så förvånande. Ofta markeras övergången från ett språk till ett annat explicit med ord som *alltså* och *eli*. Talarna som byter språk och berättar ungefär samma innehåll på båda språken, gör det för att nå ut med sitt budskap till alla åhörarna. Speciellt stadsdirektörerna vill informera om allting på båda språken.

Genom att använda uttryck såsom ”*Bästa fullmäktige och ordförande, puheenjohtaja, arvon valtuutetut*” inkluderar talarna alla. Samtidigt är dessa fraser oberoende av språk, typiska för det institutionella samtalet vid kommunfullmäktigemöten. Även funktionen *personifiering och markering av närhet* är ganska ofta förekommande i mitt material. Man vill visa sin välvilja för den andra språkgruppen. Några exempel på varje funktion i min modell fanns i mitt material. Motivet till kodväxling enligt Gumperz är stilistiskt och metaforiskt (1989: 72) och resultatet av denna undersökning understödjer denna tanke. Kodväxlandet används för att berika budskapet och utrymmet för tolkning kommer sålunda alltid att vara stort (Börestam & Huss 2009: 80).

Det som vidare kan konstateras är att talarnas sätt att byta språk varierar. Enskilda talare kan ibland använda bara ett ord eller en fras från det andra språket. Övergången från ett språk till ett annat kan då ske helt implicit. Ibland talar en och samma person länge på båda språken och ibland byter samma person inte språk alls. Ibland talar samma talare bara det andra språket. Förmodligen är avsikten att exkludera eller inkludera, när man väljer att tala bara det ena språket. Om en finskspråkig ledamot ställer en fråga på finska till en svenskspråkig ledamot så är det naturligtast att svara på finska.

Innehållet i en del talares talturer är därtill inte likadant på de bägge språken. Säkert är det också flera som tycker att många förstår båda språken, så allting behövs inte översättas. Dessutom finns det simultantolkning att tillgå, vilket gör att människor kanske inte ids tala båda språken, även om de kunde. Men för TV-tittarna är situationen en annan. Det verkar vara så att det förutsätts att alla TV-tittare är tvåspråkiga och hörande. Utsändningarna är inte alls textade på något språk.

4 KODVÄXLING HOS ENSKILDA INFORMANTER

I detta kapitel analyseras och diskuteras de svar från enkäten som jag i december 2010 sände ut till de 15 talare som kodväxlar under fullmäktigemötena. Enkäten var översatt till båda inhemska språken. Jag har valt att benämna de olika informanterna i avsnitt 4.1.1 Informant 1, Informant 2 osv. i den ordningsföljd jag fått deras svar. Av de finskspråkiga var det en informant som besvarade den svenskspråkiga enkäten i stället för den finskspråkiga. Både den finskspråkiga och den svenskspråkiga enkäten skickades till alla, så informanterna kunde välja att svara enligt sitt modersmål. Informanterna kunde anonymt besvara den elektroniska blanketten. Av de 15 informanterna var det 11 stycken som svarade, tre finskspråkiga och åtta svenskspråkiga. Det var således 2 svenskspråkiga och 2 finskspråkiga som inte besvarade enkäten. Enkäten kan ses i bilaga 2.

I avsnitt 4.1 redovisas resultatet för hela gruppen på 11 informanter kvantitativt i tabellform och de olika kommentarerna och motiveringarna genomgås och analyseras kvalitativt. Jag har inte korrigerat informanternas svar språkligt i de belägg som jag presenterar i analysen av svaren på de öppna frågorna. Med utgångspunkt främst i Skutnabb-Kangas fyra kriterier om individers tvåspråkighet nämligen *ursprung*, *kompetens*, *funktion* och *attityd*, samt Bakers syn på tvåspråkighet, analyseras och belyses resultaten. I avsnitt 4.1.1 diskuteras och ges en översikt över de 11 olika informanternas språkprofiler och i avsnitt 4.2 diskuteras resultatet av enkätsvaren i sin helhet.

4.1 Informanternas syn på tvåspråkigheten

Den första frågan i enkäten berör informanternas attityd till den egna tvåspråkigheten. På första frågan *Talar du finska?* i tabell 5, svarar de åtta svenskspråkiga informanterna att de gör det. På fråga 4 *Anser du dig vara tvåspråkiga?* svarar fem informanter ja och två nej och en informant har över huvud taget inte besvarat frågan. Samma informant har sedan besvarat fråga nr 5 *Behärskar du finska?* med att han/hon behärskar finska.

Tabell 5. De svenskspråkiga informanternas bedömning av sin tvåspråkighet

	1 Talar du finska?	4 Anser du dig vara tvåspråkig?
Ja	8 st	5 st
Nej		2 st
Inget svar		1 st

Alla de tre finskspråkiga informanterna svarade jakande på både den första och den fjärde frågan, vilket framgår av tabell 6. De anser sig alla vara tvåspråkiga. Alla informanter både finsk- och svensktalande har en positiv syn på sin kommunikativa förmåga nämligen att tala det andra inhemska språket. Två svenskspråkiga anser sig dock inte vara tvåspråkiga.

Tabell 6. De finskspråkiga informanternas bedömning av sin tvåspråkighet

	1 Puhutteko ruotsia?	4 Katsotteko olevanne kaksikielinen?
Kyllä	3	3
Ei	-	-
Ei vastausta	-	-

På den femte frågan, där jag i de fyra svarsalternativen utgått från Skutnabbas fyra kriterier *ursprung, kompetens, funktion* och *attityd*, svarade sju svensktalande och samtliga finsktalande. Två svensktalande (1 och 5) anser sig icke vara tvåspråkiga, men den ena har besvarat den femte frågan ändå. I tabell 7 ses resultatet och de olika svarsalternativen. . Av de åtta svenskspråkiga informanterna är det sju (1, 2, 3, 4, 6, 7 och 8) som motiverar varför de anser sig vara tvåspråkiga. Informanterna kan välja fler alternativ och tre svenskspråkiga informanter har valt flera alternativ. Två stycken, Informant 2 och 6, svarar att de har talat finska sedan barndomen och därför ser sig som tvåspråkiga. Två Informanter (3 och 7) är av den åsikten att de behärskar det finska

språket, de ser sig som mycket kompetenta. Informant (3) anser sig också vara tvåspråkig (attityd) och han/hon använder båda språken (funktion). Informant (6) har också talat svenska sedan barnsben, anser sig vara tvåspråkig och använder båda språken. Informant (4) använder båda språken. Informant (8) anser sig vara tvåspråkig och använder båda språken.

Tabell 7. De svenskspråkiga informanternas bedömning av sin tvåspråkighet enligt kompetens, ursprung, attityd och funktion

Fråga 5	a) Jag har talat båda språken sedan barnsben	b) Jag behärskar båda språken	c) Jag anser mig vara tvåspråkig	d) Jag använder båda språken
Informant 2	1			
Informant 3		1	1	1
Informant 4				1
Informant 6	1		1	1
Informant 7		1		
Informant 8			1	1
Totalt	2	2	3	4

Ingen av de finskspråkiga informanterna har talat svenska från barnsben (se tabell 8), men två informanter (9 och 10) anser sig behärska det svenska språket. Den tredje finskspråkiga informanten (11) ser sig som tvåspråkig. I någon mån är det märkligt att inga finskspråkiga informanter alls valt det sista alternativet nämligen att de använder båda språken, för de tycks de ändå göra, vilket framgår längre fram i enkäten. Kanske några av dem inte märkt att de kan välja flera alternativ eller kanske de varit stressade, när de fyllt i enkäten.

Tabell 8. De finskspråkiga informanternas bedömning av sin tvåspråkighet enligt kompetens, ursprung, attityd och funktion

Fråga 5	a) Olen puhunut molempia kieliä jo lapsuudesta	b) Hallitsen molemmat kielet	c) Katson olevani kaksikielinen	d) Käytän molempia kieliä
Informant 9			1	
Informant 10		1		
Informant 11		1		
Totalt		2	1	

Över huvud taget är det omöjligt att veta utifrån min enkät om informanterna, underskattar eller övervärderar sin språkliga kompetens i finska eller svenska. Två svenskspråkiga av de 11 informanterna förefaller vara simultant tvåspråkiga och resten successivt tvåspråkiga. Fyra stycken svenskspråkiga informanter använder båda språken, men ingen finskspråkig verkar att göra det.

I frågorna 2 och 3 skulle de svenskspråkiga informanterna avgöra hur väl de talar och skriver andraspråket. Det finns fem alternativ att välja mellan i tabell nr 9, en skala från dåligt till utmärkt. Av de 8 svenskspråkiga informanterna är det sex som ger betyget utmärkt för sin kommunikativa kompetens i det finska språket. Två informanter anger att de talar finska ganska väl. Som tidigare sagts kan en underskattning eller en överskattning av den egna kompetensen spela en roll i resultatet. Fyra informanter uppger att de skriver utmärkt på det finska språket. Två informanter anser sig skriva väl och två ganska väl.

Tabell 9. Informanternas bedömning av sina muntliga och skriftliga färdigheter i finska

	2 Hur väl anser du att du talar finska?	3 Hur väl anser du att du skriver finska?
Utmärkt	6 st	4 st
Väl		2 st
Ganska väl	2 st	2 st
Ganska dåligt		
Dåligt		

I tabell 10 ses att av de finskspråkiga informanterna så anser alla tre att de talar och skriver svenska väl, inte utmärkt men väl. Med tanke på föregående svar, är svaret här inte i enlighet med det i 8, där två finskspråkiga informanter säger sig behärska svenska. Det är tydligen mycket svårt att gradera sin egen kompetens.

Tabell 10. Informanternas bedömning av sina muntliga och skriftliga färdigheter i svenska

	2 Kuinka hyvin puhutte ruotsia?	3 Kuinka hyvin te kirjoitatte ruotsia?
Erinomaisesti		
Hyvin	3	3
Aika hyvin		
Aika huonosti		
Huonosti		

I tabell 11 frågade jag om informanterna brukar byta språk i informella situationer när de träffar eller umgås med finsktalande. Med informella sammanhang menade jag t.ex. inom familj, bland vänner osv. Alla svenskspråkiga svarade jakande på fråga 6.

Tabell 11. De svenskspråkiga informanternas kodväxling i informella sammanhang

	6 Brukar du byta språk (svenska/finska) i informella sammanhang?
Ja	8 st
Nej	-

Bland kommentarerna, som kan ses här nedan, till varför informanterna byter språk i dylika situationer fanns det flera intressanta motiveringar. Några informanter (4, 7 och 8) byter språk om motparten inte förstår svenska eller talar sämre finska än de själva. Det verkar vara viktigt att det man har att säga förstås av motparten. En annan, informant (5), företräder en helt motsatt åsikt och säger att hon/han inte byter språk även om

motparten inte talar så bra, eftersom det är direkt oartigt att byta språk i en dylik situation. Samma person frågar vilket språk motparten föredrar. Flera informanter (1, 2 och 6) svarar diplomatiskt att det beror på situationen. Informant (7) verkar att samtidigt besvara följande fråga om den formella situationen, men för denna person är det viktigt att samtalet löper friktionsfritt i båda situationer. För informant (2) är det umgängesspråk som från början valts med en viss person det språk som sedan gäller. Det har jag själv märkt att det blir så att med vissa talar man ett visst språk och därefter är det mycket svårt att frigöra sig från den vanan. Det känns avigt att börja tala ett annat språk.

Kommentarer:

1. Det beror helt på den aktuella situationen (informant 1)
2. Det blir ofta så att man väljer det ena eller det andra språket som umgängesspråk med en viss person, och sedan känns det påtvingat att byta. I stadens organisation talar jag alltid svenska också med vissa finskspråkiga/tvåspråkiga personer, med andra finska. (informant 2)
3. Mest praktiskt om man vill vara helt säker på att ens budskap går fram (informant 3)
4. Endast då motparten inte förstår svenska.(informant 4)
5. Beror på vem jag pratar med. Ibland frågar jag vilket språk motparten vill prata. Vanligt folkvett och hövlighet... Men jag byter INTE om motparten pratar svenska, hur knagglig den än är. Det är fruktansvärt ohövt att byta till finska i sådana fall! (informant 5)
6. Beroende på åhörarna (informant 6)
7. Man vill bli förstådd, vill att en diskussion skall löpa smidigt och det känns lätt och naturligt. Jag skulle ha svårare att tala svenska, då en annan talar finska
Om Fullmäktige är "formellt" byter jag mellan språken för maximal förståelse. Annars bestämmer man sig för ett lämpligt språk. (informant 7)
8. Om motpartens svenska är sämre än min finska (informant 8)

De finskspråkiga informanterna säger sig alla byta språk i informella samtal precis såsom de svenskspråkiga, vilket kan ses i tabell 12.

Tabell 12. De finskspråkiga informanternas kodväxling i informella sammanhang

	6 Tapaatteko vaihtaa kieltä (suomi/ruotsi)epävirallisissa yhteyksissä
Kyllä	3
Ei	

Även i de finskspråkiga motiveringarna här nedan återkommer samma motiveringar som i de svenskspråkiga, nämligen att man talar ett visst språk med en viss person. Det som också är värt att notera är att informant (9) turvis talar svenska och finska vid ett och samma tillfälle m.a.o. så kodväxlar informanten. Följande informant (10) kodväxlar också eftersom han/hon säger att *kielet menevät "sekaisin"*. Den sista informanten (11) tycker att det är trevligt att kunna använda svenska och bli uppskattad för det och hon berömmar vanan som vi har här i Vasa, nämligen att alla människor kan använda sitt eget språk och ändå bli förstådda.

Kommentarer:

9. Med vissa personer pratar man alltid ett visst språk. I samma grupp/tillfälle pratar jag turvis svenska/finska när jag riktar talet till en viss person. MEN om det finns i gruppen någon som inte behärskar någondera språk, så pratar man bara den "enspåkigas" språk. (informant 9)
10. Perheessä ja tuttavien kesken kielet menevät "sekaisin". (informant 10)
11. Minusta on mukava käyttää ruotsin kieltä ja varsinkin jos tietää että toinen arvostaa sitä ja ymmärtää paremmin niin ilman muuta käytän ruotsia. vaasalainen hyvä tapa on myös, että kaikki voivat puhua omaa kieltään ja tulla ymmärretyksi. tästä tavasta pidän kovasti. (informant 11)

I tabell 13 finns en översikt över kodväxling i formella situationer. Fullmäktigemötet utgör exempel på en sådan situation. Hela sju svenskspråkiga informanter svarar att de brukar byta språk i en sådan situation. Endast en svenskspråkig informant byter inte språk i ett formellt sammanhang.

Tabell 13. De svenskspråkiga informanternas kodväxling i formella sammanhang

	7 Brukar du byta språk (svenska/finska) i formella Sammanhang?
Ja	7 st
Nej	1 st

Bland kommentarerna finner man delvis samma argumentering som vid föregående fråga som berör byte av språk i informella sammanhang. Dels verkar det bero på situationen och åhörarna ifall man kodväxlar, dels verkar det vara av en stor betydelse att ens budskap går fram till alla. Informant (2) anmärker att han/hon upprätthåller en viktig tradition nämligen att båda språken ska höras i talarstolen. För den svenskspråkiga informanten (4) spelar det svenska språket en mycket stor roll. Han/hon ser det som sin uppgift att tala svenska, eftersom det språket annars kan försvinna. Ytterligare en informant (7) kodväxlar genom att dela in sitt anförande i små delar och delarna behöver inte vara inbördes identiska. Hans/hennes slutkläm är på båda språken.

Kommentarer:

12. Det beror helt på den aktuella situationen (informant 1)
13. Det har varit kutym att stadsdirektörerna i Vasa stad använder både finska och svenska i sina talturer, och jag har ansett det viktigt att upprätthålla den traditionen. Det hör till att svenska ska höras i talarstolen, fast det finns tolkning (jag har alltså varit biträdande stadsdirektör 2007-2010) (informant 2)

14. Mest praktiskt om man vill vara helt säker på att ens budskap går fram (informant 3)
15. Det är en plikt att använda svenska. Om ingen talar svenska försvinner språket. (informant 4)
16. Om jag vet att det bland åhörarna finns personer som inte förstår svenska alls (och simultantolkning inte finns) så gör jag en kort finsk sammanfattning av det jag sagt på svenska. (informant 5)
17. beroende på åhörarna (informant 6)
18. Jag börjar anförandet på ett språk, tar en snutt på det andra; behöver inte vara identiskt. Kanske sammanfattar lite och fortsätter ärendet på andra språket osv. En slutkläm på båda språken. (informant 7)
19. Vill övertyga mig om att lyssnaren förstår min argumentering (informant 8)

I tabell 14 ses resultaten av denna fråga för de finskspråkigas del. Två informanter säger sig byta språk i formella sammanhang, medan en informant säger sig inte byta språk i sådant sammanhang.

Tabell 14. De finskspråkiga informanternas kodväxling i formella sammanhang

	7Tapaatteko vaihtaa kieltä (suomi/ruotsi)virallisissa yhteyksissä
Kyllä	2
Ei	1

De finskspråkiga informanterna anger olika motiveringar till varför de byter eller inte byter språk i formella sammanhang. Informant (9) tycker att det är en trevlig vana att man gör så i Vasa. Informant (10) säger att formella tal hålls på bägge språken. Informant (11) som svarat nej, säger att det finska språket är det starka, det dominerande språket och därför byter informanten vanligen inte språk i formella situationer.

Kommentarer:

20. Trevlig kutym i Vasa. (informant 9)
21. Viralliset puheet pidetään mol kilelillä. Puhekieli vaihtelee (informant 10)
22. Yleensä en vaihda virallisessa yhteydessä. suomi on vahvempi kieleni. . (informant 11)

Genom att ställa frågan *Hur sker ditt språkbyte?* (fråga nr 8) ville jag finna svar på om informanterna medvetet byter språk eller om kodväxlingen även sker helt spontant. För åtminstone två svenskspråkiga informanter (4 och 7) verkar kodbytet att ske ganska spontant. Om t.ex. motparten inte förstår, övergår den ena informanten automatiskt till finska. Även för en finskspråkig informant (9) sker språkbytet på ett liknande sätt. Han/hon tittar på någon svensk- eller finskspråkig och byter då språk beroende på vem som åsyftas. En annan finskspråkig informant (11) säger att kodväxlingen kan ske helt naturligt eller efter att man kommit överens om vilket språk som ska talas. En tredje finskspråkig informant (10) säger att man byter språk och diskussionen går framåt, så sker vid kommunfullmäktigemöten och i andra tvåspråkiga sammanhang. Tre svenskspråkiga informanter (2, 3 och 8) berättar att de inte säger exakt samma saker på de bägge språken. Två andra svenskspråkiga informanter (5 och 6) säger sig göra korta sammanfattningar på finska eller på svenska. Den ena (6) av de två säger sig också använda hälsningsfraser på svenska. Förmodligen avser informanten uttryck såsom *Bästa fullmäktige, herr ordförande*. En svenskspråkig informant (2) anpassar sitt språk efter motparten, så att om någon ställer en fråga på svenska så svarar informanten på svenska.

Kommentarer:

23. I informella sammanhang kan det ha att göra med att motparten inte förstår svenska och i formella sammanhang beror språkbytet på att man vill försäkra sig om att det rätta buskapet går fram (informant 1)

24. Ofta börjar jag på finska och pratar sedan svenska, inte exakt med samma ord. Får jag en fråga på svenska, börjar jag på svenska. (informant 2)
25. Upprepar inte samma sak på båda språken utan använder turvis svenska och finska (informant 3)
26. Jag övergår till finska om motparten inte förstår. (informant 4)
27. Se svaret på föregående fråga (Om jag vet att det bland åhörarna finns personer som inte förstår svenska alls (och simultantolkning inte finns) så gör jag en kort finsk sammanfattning av det jag sagt på svenska.) (informant 5)
28. Hälsningar och något kortare stycke också på svenska (informant 6)
29. Jag fungerar bäst på ett spontant sätt:)! (informant 7)
30. Säger inte samma sak på båda språken utan byter språk under anförandet (informant 8)
31. När man talar så tittar man på publiken, och beroende på vilken man tittar på, så ändrar man språket. (informant 9)
32. Kieli vaihtuu, asia etenee. Näin esim valtuuston kokouk-sissa ja kaksikilisissä tilaisuuksissa. (informant 10)
33. aika luonnollisesti vaihto käy. joskus se ihan sovitaan ja joskus se vain tapahtuu. . (informant 11)

I tabell 15 visas om informanterna förbereder sina anföranden på bägge språken vid kommunfullmäktigemötena. De flesta, hela fem stycken, gör det inte. Två informanter förbereder sig på bägge språken, men en endast ibland.

Tabell 15. De svenskspråkiga informanternas förberedda/oförberedda anföranden på det andra språket

	9 Förbereder du dina anföranden vid fullmäktigemöten på bägge de inhemska språken?
ja	2 st
nej	5 st
Ibland	1 st

Hela fyra svenskspråkiga informanter (1, 4, 5 och 6) säger i kommentarerna, att det finns simultantolkning, så de förbereder sig inte på bägge språken. Den ena (1) av dem förklarar att alla inte ändå använder sig av tolkning. Om hans/hennes anförande innehåller något viktigt, så använder han/hon båda språken. Det är budskapet som är viktigt. En annan informant (8) förbereder sitt anförande på bägge språken för att han/hon vill försäkra sig om att han/hon använder de rätta termerna. En tredje informant (3) använder sig av muntur på bägge språken. En fjärde (2) säger att om han/hon har ett skrivet anförande på finska så översätter informanten det på plats till svenska. Informanten har sällan skrivna anföranden.

Kommentarer:

34. Fullmäktigemötena simultantolkas men alla använder sig inte av den möjligheten. Om mitt anförande innehåller något som jag anser vara speciellt viktigt brukar jag ta det på bägge språken för att försäkra mig om att budskapet går fram (informant 1)
35. Om jag har ett skrivet anförande, vilket är sällan, så skriver jag ofta på finska och översätter sedan på plats till svenska. (informant 2)
36. Använder muntur för att övertyga ALLA fullmäktigemedlemmar både finska och svenska. samma som ovan (informant 3)
37. Det finns tolk. (informant 4)
38. Simultantolkning finns tillgänglig. (informant 5)
39. vid mötena används simultantolkning (informant 6)

40. Det bör vara ett kort svar, så då känns det riktigast på samma språk, som den talade, som man ger genmäle till. (informant 7)

41. Vill försäkra mig om att jag använder rätta termer i argumenteringen (informant 8)

I tabell 16 kan man se hur de tre finskspråkiga informanterna byter förbereder sina anföranden på båda språken. Alla tre informanterna svarar nej på frågan. Tydligt är det ovanligt att man förbereder sina anföranden på båda språken. Om de här informanterna förbereder sig på sitt modersmål sägs ingenting

Tabell 16. De finskspråkiga informanternas förberedda/oförberedda anföranden på det andra språket

	9 Valmisteletteko puheenvuoronne valtuuston kokouksia varten molemmilla kotimaisilla kielillä
kyllä	
ei	3
joskus	

De tre finskspråkiga informanterna motiverar sitt nej med olika svar. En informant (9) säger att förberedelse inte behövs för anförandet kommer spontant. En annan (10) anser att man inte kan förbereda sig på förhand, eftersom man inte kan vara förberedd på frågor som ställs. Det är bara t.ex. budgetpresentationen som han/hon förbereder sig inför på båda språken. Den tredje informanten (11) berättar att det inte blivit en vana. Ibland kan han/hon säga några meningar på svenska, men vid formella tillfällen är det ändå lättare att använda finska.

Kommentarer:

42. Behövs inte. Kommer spontant. (informant 9)

43. Vain budjetin esittely tms. Usein puheenvuorot vastauksia kysymyksiin, joita ei voi valmistella. (informant 10)

44. Jotenkin ei ole tullut tavaksi. joskus kyllä saatan pari lausetta sanoa ruotsiksikin. ehkä se, että nykyään käytän ruotsia vain epävirallisesti ja keskusteluissa, ns. virallisessa yhteydessä tuntuu kuitenkin helpommalta käyttää suomea. (informant 11)

I tabell 17 ses svaren på fråga 10 dvs. om de svenskspråkiga informanterna replikerar på bägge språken. Av de åtta svenskspråkiga personerna är de två som replikerar på båda språken. Tre stycken informanter replikerar inte alls på finska och tre stycken gör det bara ibland.

Tabell 17. De svenskspråkiga informanternas repliker på det andra språket

	10 Replikerar du på bägge språken?
ja	2 st
nej	3 st
Ibland	3 st

Två svenskspråkiga informanter (3 och 7) har valt att inte kommentera sina svar. Två stycken informanter (4 och 5) motiverar sina svar med att det finns simultantolkning. En (1) använder samma motivering som i föregående fråga 9 (om de förbereder sitt anförande på bägge språken). Det är också en principalsak för en (4) av dessa att tala svenska. En informant (6) svarar att det beror på språket som motparten använder. En annan informant (8) säger att de flesta debattinläggen är på finska och då replikerar han/hon för det mesta på finska. Repliker är korta svar, förklarar en informant (2) och då svarar han/hon antingen på det ena eller det andra språket.

Kommentarer:

45. Se svar 9 Fullmäktigemötena simultantolkas men alla använder sig inte av de möjligheten. Om mitt anförande innehåller något som jag anser vara speciellt viktigt brukar jag ta det på bägge språken för att försäkra mig om att budskapet går fram (informant 1)

46. Vid repliker är det ofta fråga om korta svar, och då händer det att jag replikerar antingen på finska eller svenska. (informant 2)
47. Det finns tolk, och det är en principalsak för mig att i en tvåspråkig stad tala eget modersmål. (informant 4)
48. Inte om simultantolkning finns tillgänglig. Men sällan annars heller. (informant5)
49. enligt det språk som frågeställaren använder (informant 6)
50. Debattinläggen är till 90 % finska, då replikerar jag på finska i annat fall på svenska. (informant 8)

I tabell 18 ses de finskspråkigas svar på fråga 10. Två informanter svarar att de brukar replikera på båda språken. En informant har svarat nekande på frågan.

Tabell 18. De finskspråkiga informanternas repliker på det andra språket

	10 Replikoitteko molemmilla kielillä?
kyllä	2
ei	1
joskus	

I kommentarerna till fråga 10 nedan svarar en finskspråkig informant (9) att frågan är lite oklar men han/hon svarar på svenska, eftersom frågan ställts på svenska. En annan informant (10) svarar på samma sätt. Den sista informanten (11) motiverar sitt nej med att säga att han/hon inte är van vid att använda svenska i kommunfullmäktige, kanske på grund av att det finns tolkningsmöjligheter.

Kommentarer:

51. Litet oklar fråga men jag svarar på samma språk som frågan ställts. (informant 9)

52. Vastataan sillä kielellä, millä kysytään. (informant 10)
53. Valtuustossa en ole jotenkin tottunut käyttämään ruotsia, ehkä tulkkauksenkin vuoksi. (informant 11)

I delen med övriga kommentarer har alla svenskspråkiga informanter kommit med några kommentarer. En informant (1) tycker att det är problematiskt det här med tvåspråkigheten och identiteten. Alla åtta svenskspråkiga informanter har betonat olika saker. Retoriken och innehållet (3 och 5) i anförandena är viktiga saker för en del informanter. Tre informanter (2, 4 och 7) betonar på olika sätt att man ska sträva efter att bevara det svenska språket t.ex. genom att tala svenska i butiker, tjänstemännens tradition att använda båda språken i talarstolen bör fortsätta och vi svenskspråkiga ska ta ansvar för att svenskan bevaras. En informant (8) tycker dock att det är lättare att påverka beslutsfattarna på deras eget språk. En finskspråkig informant (10) anser att det inte finns några problem med tvåspråkigheten i Vasa.

54. Svaret på fråga 4 är problematiskt. Å ena sidan kan jag säga att jag är tvåspråkigt i och med att jag behärskar bägge språken väl men å andra sidan är jag noga med att understryka min svenskhet så huruvida jag är en- eller tvåspråkig är väl lite tolkningsbart (informant 1)
55. Jag tycker att det är viktigt att också tjänstemännen från talarstolen talar både finska och svenska, och hoppas att den traditionen lever vidare (informant 2)
56. Hoppas att substansen i det man säger skulle vara det viktigaste, inte vilket språk man använder (informant 3)
57. Vi svenskar måste ta ansvar för att svenska bevaras. (informant 4)
58. Det finns svenskspråkiga som säger att de finska inte lyssnar om man pratar svenska. Det tror jag inte alls på - och vågar hänvisa till erfarenheter. Det handlar inte om språk. Det handlar om kvaliteten på retoriken... (informant 5)
59. Lycka till! (informant 6)

60. Ett levande tvåspråkigt land kan fungera så här. Men vid ämbetsverk, butiker osv börjar jag alltid på svenska. Viktigt! (informant 7)
61. Lättare och effektivare att försöka påverka beslutsfattarna på deras eget språk (informant 8)
64. Vaasassa ei ongelmia kaksikielisyydessä. (informant 10)

4.1.1 De enskilda informanternas språkprofil

De enskilda informanternas språkprofil framgår inte så tydligt av analysen i avsnitt 4.1 som är mer inriktad på de svenskspråkiga respektive de finskspråkiga informanterna som grupp. Därför vill jag i detta avsnitt sammanfatta de enskilda informanternas språkprofil.

Informant 1 talar och skriver utmärkt finska. Han/ hon anser sig vara tvåspråkig, eftersom han/hon talat bägge språken sedan barnsben. Informant 1 säger sig byta språk i både formella och informella sammanhang, men att det beror på den aktuella situationen. I informella sammanhang beror språkbytet på om motparten inte förstår svenska och i formella sammanhang vill han/hon att budskapet ska gå fram. Han/hon förbereder ibland sina anföranden vid fullmäktigemötena på bägge språken om anförandet innehåller något speciellt viktigt och motiverar det med att han/hon vill få fram sitt budskap och att det finns simultantolkning, men att alla inte använder sig av den. Informant 1 replikerar ibland på båda språken av samma anledning. Det här är den informant som funderar över sin språkliga identitet. Å ena sidan är han/hon tvåspråkig, men å andra sidan vill han/hon betona sin svenskhet. Han/hon tycker att det är tolkningsbart om han/hon är en- eller tvåspråkig.

Detta är en simultant tvåspråkig individ, som är balanserat tvåspråkig, men vars första språk ändå dominerar. Det är som tidigare konstaterats mycket upp till individen att avgöra hur den ser på sina två språk. Sedan beror det också på hur samhället runt ser på

språken i fråga. Det är inställningen som avgör hur man ser på saken. Det är de sociala och psykologiska aspekterna som spelar en viktig roll. (Skutnabb-Kangas 1981: 93)

Informant 2 talar och skriver utmärkt finska. Han/hon anser sig vara tvåspråkig, eftersom han/hon talat båda språken sedan barnsben. Informant 2 byter också språk i informella och formella situationer. Den här informanten väljer i informella situationer än det ena eller det andra språket och stannar för ett visst språk med en viss person och säger att det sedan känns konstlat att byta språk. I stadens organisation talar han/hon också finska med vissa finskspråkiga/tvåspråkiga personer, med andra svenska. I formella sammanhang är det enligt informanten kutym att stadsdirektörerna i Vasa stad använder båda språken i sina talturer och det är viktigt att den traditionen bibehålls. Informanten betonar att svenska ska höras i talarstolen, fast det finns tolkning och att också tjänstemännen i talarstolen ska vara tvåspråkiga. Informantens språkbyte går till så att informanten börjar på finska och pratar sedan svenska, inte med exakt samma ord. Får informanten en fråga på svenska så besvarar han/hon frågan på svenska. Informanten har sällan skrivna anföranden, men om så är fallet skriver informanten dem på finska och översätter dem sedan till svenska på plats. Informanten replikerar ibland på bägge språken, eftersom det vid repliker ofta är fråga om korta svar.

Den här informanten är en simultant tvåspråkig med svenska som ett dominerande språk. Han/hon verkar vara en skicklig språkbrukare som flytande ofta, utan manuskript talar båda språken. Att inte säga exakt samma sak på båda språken verkar vara en medveten och genomtänkt strategi för denna person. Med vissa personer talar han/hon alltid samma språk, åtminstone i informella situationer.

Informant 3 talar finska utmärkt. Han/hon skriver utmärkt finska och säger sig vara tvåspråkig. Han hon behärskar finska och använder båda språken. Han/hon byter språk i både formella och informella sammanhang. Informant 3 motiverar språkbytet med att han/hon vill att budskapet ska gå fram. På frågan hur språkbytet går till svarar informanten att han/hon inte upprepar samma innehåll på båda språken utan turvis använder svenska och finska. Informant 3 förbereder sina anföranden vid

fullmäktigemötena på båda språken. Han/hon använder muntur för att övertyga ALLA fullmäktigemedlemmar både på finska och svenska. Informanten i fråga replikerar av samma anledning på båda språken.

Den här Informanten säger inget om ursprunget i finska bara att han/hon behärskar och använder språket. Troligen är informanten successivt tvåspråkig, för han/hon förbereder sina anföranden på båda språken. För denna informant är det ändå viktigast att alla förstår budskapet i anförandet och vilket språk som används är av underordnad betydelse.

Informant 4 talar finska ganska väl och skriver också ganska väl. Informanten i fråga anser sig vara tvåspråkig, eftersom han/hon använder båda språken. Han/hon byter språk i informella sammanhang, men inte i formella sammanhang. Informant 4 byter språk i informella sammanhang endast om motparten inte förstår svenska och i formella sammanhang byter han/hon inte alls språk. Han/hon anser det vara hans/hennes plikt att tala svenska och säger att om ingen talar svenska försvinner språket. På frågan hur språkbytet sker svarar person 4 att han/hon övergår till finska om den andra personen inte förstår svenska. Informant 4 förbereder inte sina anföranden på båda språken eftersom det finns tolk. Han/hon replikerar inte på båda språken av samma anledning och förklarar att det är en princip sak för honom/henne att i en tvåspråkig stad få tala eget modersmål. Han/hon säger vidare att vi svenskar måste ta ansvar för att svenska bevaras.

Den här individen är nog mer enspråkig än de tidigare informanterna. Det är svårt att veta i vilken utsträckning han/hon använder finska, men man får ett intryck av hans/hennes svar att det är mer sällan som personen i fråga använder finska. I fullmäktigesammanhang, förlitar sig personen mest på tolkning.

Informant 5 anser sig inte vara tvåspråkig, men talar och skriver finska ganska väl. Han/hon brukar byta språk i både informella och formella situationer. I informella sammanhang motiverar informanten språkbytet med att det beror på vem han/hon talar med. Ibland frågar informant 5 vilket språk samtalsparten vill prata. Han/hon säger att det är vanligt folkvett och hövlighet. Han/hon byter INTE om motparten pratar svenska hur

knaggligt språket än är. Han/hon ser det som en ohövlighet att byta till finska då. I formella sammanhang byter informant 5 språk bara om det bland åhörarna finns människor som inte förstår svenska alls och om det inte finns simultantolkning till hands. Då gör han/hon en kort finsk sammanfattning av det som han/hon sagt på svenska. Det är över huvud taget så som informant 5:s språkbyte går till. Han/hon förbereder inte sina anföranden på båda språken med motiveringen att det finns simultantolkning. Av samma orsak replikerar han/hon inte heller på båda språken. Informanten i fråga säger vidare att det finns svenskspråkiga som säger att de finska inte lyssnar om man pratar svenska. Det tror han/hon inte på och vågar hänvisa till erfarenheter. Enligt honom/henne handlar det inte om språk utan om kvaliteten på retoriken.

Även om informant 5 säger att han/hon inte är tvåspråkig, så använder informanten i fråga finska i viss utsträckning och har gjort det i det inspelade materialet, eftersom jag sänt frågeformuläret till honom/henne. Det kan vara fråga om en av de talare som bara använder någon fras på det andra språket i mitt inspelade material.

Informant 6 talar utmärkt finska, men anser sig skriva endast ganska väl, således skriver han/hon lite sämre än talar. Han/hon anser sig dock vara tvåspråkig med motiveringen att han/hon talat språket sedan barnsben och använder båda språken. Informanten i fråga brukar byta språk både i informella och formella sammanhang och förklarar att det beror på åhörarna. Han/hon förbereder inte sina anföranden på bägge språken, eftersom det finns simultantolkning. Hans/hennes språkbyte går till så att han/hon använder hälsningsfraser på svenska och berättar något kortare stycke också på svenska. Han/hon förbereder inte anförandena på båda språken eftersom det vid mötena används simultantolkning. Informant 6 replikerar ibland på båda språken i enlighet med det språk som frågeställaren använder.

Den här informantens svar ger inte en så tydlig bild av hurdan språkbrukare det är fråga om. Informanten verkar att tala mycket på finska och har talat båda språken sedan barndomen, men skriver inte utmärkt. Möjligen underskattar han /hon sin egen kompetens.

Han / hon verkar i varje fall att anpassa sig gentemot de finskspråkiga åhörarna mest, men är artig och berättar åtminstone någonting på svenska.

Informant 7 anser sig både skriva och tala finska utmärkt. Han/hon anser sig inte vara tvåspråkig, men säger ändå att han/hon behärskar finska. Den här informanten brukar byta språk i både informella och formella sammanhang. Orsaken till språkbytet i informella sammanhang förklarar informant 7 med att man vill bli förstörd. Han/hon vill att diskussionen ska löpa smidigt och kännas lätt och naturlig. Det känns svårare att han/hon skulle tala svenska då en annan talar finska, säger informanten i fråga. Han/hon förklarar också att om fullmäktige är "formellt" byter han/hon mellan språken för maximal förståelse. Annars bestämmer man sig för ett lämpligt språk. Informant 7 byter i formella sammanhang språk genom att börja på ett språk och ta en snutt på det andra. Delarna behöver inte vara identiska, säger han/hon. Kanske sammanfattar han/hon lite och fortsätter ärendet på andra språket. Till slut kommer en slutkläm på båda språken. Om språkbytet säger informant 7 att han/hon fungerar bäst på ett spontant sätt. Informant 7 förbereder inte sina fullmäktigemöten på båda språken. Enligt honom/henne bör det vara ett kort svar, så då känns det riktigast på samma språk som den talande som man ger genmäle till. Han/hon replikerar inte på båda språken. Informanten i fråga förklarar ytterligare som sista kommentar att det är så här ett levande tvåspråkigt land kan fungera, men att vid ämbetsverk, butiker osv. börjar han/hon alltid på svenska. Det är viktigt.

Informant 7 har kanske svarat fel på frågan om han är tvåspråkig då han/hon svarar nekande på denna fråga, men som svar på följande fråga säger han att han behärskar finska. Likaså replikerar han/hon inte på båda språken, även om han/hon på föregående fråga svarat att han/hon använder det språk som motparten använder vid anförandena. Informant 7 växlar dock språk ganska ofta i en formell situation såsom vid ett fullmäktigemöte. Språkbytet verkar ske spontant, kanske lite omedvetet till och med, men det verkar också vara viktigt för denna person att alla förstår budskapet. Han/hon säger sig vara korfattad i sina anföranden.

Informant 8 anser sig vara tvåspråkig, därför att han/hon använder båda språken. Han/hon talar utmärkt finska och skriver finska väl, alltså inte utmärkt. Informant 8 byter språk både i informella och formella sammanhang. Han/hon byter språk i informella sammanhang om motpartens svenska är sämre än hans/hennes finska. I formella sammanhang byter informant 8 för att han/hon vill övertyga sig om att lyssnaren förstår hans/hennes argumentering. Språkbytet går till så att i Informanten i fråga inte säger samma på båda språken utan byter språk under anförandet. Person 8 förbereder sina anföranden på båda språken, eftersom han/hon vill försäkra sig om att använda rätta termer i argumenteringen. Informant 8 replikerar på bägge språken därför att debattinläggen till 90 % är finska och då replikerar han/hon på finska, i annat fall på svenska. Han/ hon säger också att det är lättare och effektivare att påverka beslutsfattarna på deras eget språk.

Även här är det antagligen fråga om en successivt tvåspråkig person. Informant 8 berättar också att det är mycket viktigt att nå ut med sitt budskap till alla och därför kodväxlar han/hon. Han/hon säger inte samma sak på båda språken utan byter språk under anförandet och språkvalet är viktigt när det gäller att påverka beslutsfattarna.

Informant 9 är en finskspråkig person som fyllt i den svenskspråkiga enkäten. Han/hon anser sig vara tvåspråkig. Han/hon talar och skriver svenska väl. Han/hon byter språk i informella och formella sammanhang. I informella sammanhang säger personen i fråga att med vissa personer pratar man alltid ett visst språk. I samma grupp/tillfälle pratar han/hon turvis svenska/finska när han/hon riktar talet till en viss person, säger. Men om det i gruppen finns någon som inte behärskar någotdera språket, så pratar man den "ensspråkigas " språk, säger informanten. Angående språkbyte i formella sammanhang säger han/hon att det är en trevlig kutym. Informant 9 förklarar att språkbytet sker då han/hon tittar på någon i publiken och beroende på vem man tittar på så byter man språk. Han/hon förbereder inte sina anföranden på två språk för att det inte behövs eftersom det hela sker spontant. Han/hon replikerar på båda språken och svarar på samma språk som frågan ställts. Han/hon ansåg dock frågan vara lite oklar.

Informant 9 är förmodligen också successivt tvåspråkig, Han/hon verkar också anpassa språket efter åhörarna. Han/hon kanske ville visa sin tvåspråkighet genom att använda och fylla i det svenska formuläret. Han/hon verkar att använda svenska i den mån det behövs.

Informant 10 har finska som modersmål. Han/hon talar och skriver svenska väl. Han/hon anser sig vara tvåspråkig och säger sig behärska svenska. Informant 10 byter språk i både informella och formella sammanhang. I informella sammanhang säger han/hon att språken blir "blandade=sekaisin" inom familjen och bland bekanta. I formella sammanhang håller man formella tal på båda språken, förklarar han/hon vidare. I talspråket varierar det. Språkbytet sker så att vid möten och i andra tvåspråkiga situationer byter man språk och saker och ting går framåt. Han/hon förbereder inte sina anföranden på båda språken, bara vid presentationen av budgeten. Informanten i fråga säger att, man inte kan förbereda sig på vilka frågor som kommer. Han/hon replikerar på båda språken genom att svara på det språk som frågan är ställd på. Han/hon tycker att det inte finns problem med tvåspråkigheten i Vasa.

Den här personen förefaller att vara successivt tvåspråkig. Han/hon säger sig behärska svenska och ger intryck av att kodväxla mycket hemma och även i mer formella sammanhang. Så man kan tänka sig, att han/hon ofta använder båda språken.

Informant 11 har också finska som modersmål. Även denna informant anser sig vara tvåspråkig för att han/hon behärskar båda språken och han/hon skriver och talar svenska väl. Han/hon byter språk i informella situationer. Han/hon tycker det är trevligt att använda det svenska språket i synnerhet om man vet att den andra personen uppskattar det och förstår bättre, så givetvis använder han/hon svenska då. Enligt informant 11 är det en god kutym som man har här i Vasa att alla här kan tala det egna språket och bli förstådda. Den här vanan tycker informanten mycket om. I formella situationer byter iInformant 11 inte språk därför att finskan är det starkare språket. Hans/hennes språkbyte går naturligt till så att ibland kommer man överens att byta språk ibland så bara händer det. Han/ hon förbereder inte sina anföranden på båda språken, eftersom det inte blivit en

vana. Han/hon kan ändå ibland säga några meningar på svenska. Nuförtiden använder han/hon svenska bara i informella situationer och diskussioner. Informant 11 förklarar att det i alla fall i formella sammanhang känns lättare att prata finska. Han/hon replikerar inte på båda språken. Han/hon är inte van att använda svenska vid fullmäktigemöten, eventuellt också på grund av det finns tolkning.

Informant 11 är positivt inställd till tvåspråkigheten, men verkar vara osäker när det gäller att använda det andra språket i formella sammanhang. Han/hon förlitar sig mest på tolkning. Även om han/hon säger sig behärska språket, så verkar det vara en sanning med modifikation. Människor tenderar att svara positivt och kanske också överskattar sina kunskaper (Baker 2001: 25). Han/hon påpekar att finska är det starkare språket

4.2 Resultat av analysen

Alla elva informanter, som besvarat enkäten, talar båda de inhemska språken i mer eller mindre utsträckning. Hela åtta informanter anser sig vara tvåspråkiga. Det är endast två informanter som anser att de inte är tvåspråkiga. En tredje informant har säkert tyckt att det var onödigt att svara två gånger på samma fråga, så den informanten anser sig i själva verket också vara tvåspråkig. Fyra (tre svenskspråkiga och en finskspråkig) informanter tycker att de är tvåspråkiga, därför att de använder båda språken. Fyra informanter (två svenskspråkiga och två finskspråkiga) säger att de behärskar båda språken, men det är bara två informanter som har talat finska sedan barnsben. Av de finstalande är det ingen som talat svenska sedan barnsben. De flesta informanter har en ganska positiv syn på sin språkkunnighet. Hur väl de talar är ändå omöjligt att veta utgående från dessa enkätsvar, men en fingervisning om saken kan nog ses i deras övriga svar. Sex svenskspråkiga informanter anser att de talar finska utmärkt och fyra anser sig också skriva finska utmärkt. Två svenskspråkiga informanter talar och skriver finska ganska väl. En svenskspråkig informant skriver finska väl. De tre finskspråkiga informanterna uppger alla att de skriver och talar svenska väl.

Alla informanter byter språk i informella sammanhang i mer eller mindre utsträckning. Motiveringarna till det verkar vara att kommunikationen ska fungera och samtalsparterna ska förstå varandra. För någon är det också trevligt att tala det andra språket. Två informanter byter inte språk i formella sammanhang. En svenskspråkig informant och en finskspråkig informant byter inte för att det finns simultantolkning. Den svenskspråkiga informanten anser det vara en plikt att tala sitt modersmål och den finskspråkiga anser att han/hon bättre behärskar finska och så är han/hon inte van vid att prata svenska. De övriga nio informanterna byter för det mesta språk i formella sammanhang. De flesta av dem anpassar sig ganska långt till åhörarna. De vill att deras argumentering och budskap ska förstås av alla vid kommunfullmäktigemötet. Åtminstone tre svenskspråkiga informanter tycker ändå att det är viktigt att svenska talas på mötena. En tycker att det är viktigt att man talar svenska i butiker och ämbetsverk.

Det är bara tre svenskspråkiga informanter som förbereder sina anföranden på båda språken och en av dessa gör det bara ibland. Att övertyga, att kunna påverka alla, att det varit en kutym för stadsdirektörerna att tala båda språken och att använda de rätta termerna är några av motiveringarna till det. De tre finskspråkiga informanterna säger att de inte förbereder sig, men en av dem gör det endast då inför presentationen av budgeten. De övriga fem svenskspråkiga informanterna förbereder inte sina anföranden, mest för att det finns simultantolkning till hands. Det är också en finskspråkig informant som säger samma sak, att tolkningen finns, så då behöver man inte förbereda sig på det andra inhemska språket. Fyra informanter (två svenskspråkiga och två finskspråkiga) replikerar på svenska. Tre svenskspråkiga replikerar inte på svenska och tre bara ibland. En finskspråkig replikerar inte på svenska. Här är det också mest simultantolkningen som är föranleder att man inte byter språk. De som ändå gör det vill nå de finsktalande åhörarna. Någon informant tyckte att det var viktigt att kunna påverka beslutsfattarna på deras eget språk.

Språkprofilerna av de olika informanterna avspeglar en brokig skara språkbrukare, som bor i ett tvåspråkigt område och som ständigt kommer i kontakt med båda språken. Det finns få balanserat tvåspråkiga personer. Ofta är de personerna simultant tvåspråkiga. I

mitt material finns det kanske två sådana. Sedan finns det successivt tvåspråkiga som i olika grad är tvåspråkiga i mitt material. De flesta människor är kanske inte så språkligt medvetna, men jag tror att kanske just fullmäktigeledamöter och stadsdirektörer som över huvud taget har språket som ett verktyg i sina åtaganden, är lite mer medvetna språkligt sett.

5 SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Målet med min avhandling var tredelat. För det första ville jag ge en helhetsbild av språksituationen under fullmäktigemötena i Vasa stad. Det visade sig att de flesta talturer är finska talturer, ca 60-80 % och att de svenska talturerna tillsammans med talturer med kodväxlingar utgör ca 20 % i genomsnitt vilket väl avspeglar språkförhållandena i Vasa stad. Av Vasa stads invånare är 41 521 finskspråkiga dvs. 68,7 % och 14 725 svenskspråkiga dvs. 24,4 %. En aning missvisande blir påståendet att ca 20 % av talturerna är svenskspråkiga eller tvåspråkiga. Det är 15 talare som kodväxlar i mitt material och av dessa är tio svenskspråkiga och fem finskspråkiga. Av de fem finskspråkiga som kodväxlar är det endast en vars kodväxlingar består av flera meningar. De övriga finskspråkiga lånar in några ord eller fraser. Av de tio svenskspråkiga som kodväxlar är det några som kodväxlar genom att byta språk bara med några meningar. Resten av de svenskspråkiga talarna som kodväxlar, gör det i större utsträckning. Det är ändå värt att notera att det finns talare som vinnlägger sig om att tala båda språken trots att det finns simultantolkning att tillgå. Att det är mest svenskspråkiga som kodväxlar har förmodligen med det faktum att göra att svenskspråkiga är i minoritetsställning.

Det har gått en tid sedan jag senast tittade på mötena. Den 26 mars 2012 tittade jag på ett fullmäktigemöte igen och jag tyckte att tvåspråkigheten förekom i mindre utsträckning. Situationen har förändrats. Åtminstone tre av mina kodväxlande informanter figurerar inte längre i detta sammanhang. De var inte många till antalet, men de märks att de är borta. Om denna utveckling med färre talturer där kodväxlingar förekommer, fortsätter, bådär det inte gott för det svenska språkets ställning. Det skulle betyda en domänförlust på lång sikt. Vasa är en tvåspråkig stad och då borde tvåspråkighet vara ett levande inslag på fullmäktigemötena. Det vore intressant att undersöka situationen på nytt om några år med tanke på kommunalval och på de kommunreformer som nu är i antågande.

Ett andra delsyfte var att reda ut hur enskilda fullmäktigeledamöter och stadsdirektörerna i Vasa kodväxlar under fullmäktigemötena som är institutionella samtal med andra turtagningsmönster. Jag ville se om ledamöterna betar sig på samma sätt under alla

mötena d.v.s. om deras kodväxling följer samma modell hela tiden. I min undersökning användes mest kvalitativa och kvantitativa metoder, i någon mån också en komparativ metod. Min ansats är dels sociolingvistisk, eftersom jag utgår från språkliga funktioner, dels psykolingvistisk eftersom jag också utgår från informanternas egen uppfattning om sin grad av tvåspråkighet.

Grunden för min analys av de metaforiska funktionerna i mitt material utgjorde en egen modell som jag sammanställt utgående från fyra andra forskares (Gumperz, Appel&Muysken och Baker) definitioner för den pragmatiska kodväxlingen. Jag fann exempel på alla de åtta metaforiska funktionerna i mitt analysmaterial. Hela 52 samtalsturer med kodväxlingar fanns i det inspelade materialet. Iögonfallande var att funktionen *repetition* förekom hela 20 gånger och den *direktiva* funktionen förekom 14 gånger. Detta antyder att det institutionella tvåspråkiga samtalet följer ett visst återkommande mönster. Man kan säga att det institutionella samtalet påverkar kodväxlingen så att funktionerna *repetition* och *direktiv* funktion förekommer mest. Ledamöterna och stadsdirektörerna repeterar det sagda på båda språken i lite olika tappningar och många av dem använder de vanliga artighetsfraserna på båda språken. Också *referentiell* funktion förekom i mitt material hela sex gånger och indikerar att ledamöterna och stadsdirektörerna ganska ofta lånar in ord och uttryck från det andra språket, kanske tillfälliga, men det oaktat lånord. Funktionen *personifikation och markering av närhet* fanns 5 gånger i mitt material och visar också på att man vill visa en välvilja för den andra språkgruppen. Den kodväxlingsstil som talarna valt är genomgående likadan under alla fyra möten. Det är en väl medveten och genomtänkt strategi de har valt.

Ett tredje delsyfte var att söka svar på hur de enskilda ledamöter och stadsdirektörerna ser på sin egen tvåspråkighet och kodväxlingen. Enkätsvaren visar att de flesta av de elva informanterna anser sig vara tvåspråkiga. Det är bara två som inte anser sig vara tvåspråkiga. Det är möjligt att de ingår i den grupp av svenskspråkiga talare som bara använde några artighetsfraser på finska i samband med mötet om en eventuell fusion med Lillkyro. Det är också möjligt att de informanter som inte svarade på enkäten, ingår i den

finskspråkiga grupp av talare som bara kodväxlar genom att använda några lånord eller någon enstaka fras eller mening på det andra språket i mitt inspelade material. Jag sände enkäten till alla som kodväxlade eller använde ovanliga lånord från det andra språket i sina talturer. Det är som nämnts tidigare ganska komplicerat att definiera vem som är tvåspråkig (se Baker 2001: 25).

Vidare visade enkätsvaren att alla elva informanter byter språk i informella sammanhang, men bara 9 byter språk i formella sammanhang, vilket var lite överraskande. Den ena, en svenskspråkig informant, byter inte språk av principiella skäl och den andra informanten, en finskspråkig byter, inte språk av personliga skäl (osäker på att använda det andra språket i formella sammanhang). Min hypotes stämde inte vad gäller frågan om informanterna förbereder sina anföranden vid fullmäktigemötet. Det var endast två informanter som förbereder sina tal på båda språken vid dessa möten. Det visade sig i stor utsträckning bero på att det finns möjligheter till simultantolkning. Det finns endast fyra personer som för det mesta replikerar på det andra språket. Orsaken till det är också simultantolkningen.

Analysen av enkätsvaren gav också vid handen att kodväxling och språkval är en medveten strategi som ledamöterna och stadsdirektörerna använder sig av för att få fram sitt budskap till alla åhörare. Några betonade i enkätsvaren att det är innehållet, inte språket som är det viktiga. Man vill kunna påverka de andra ledamöterna och kanske de potentiella väljare som följer mötena via dator och television. Det är trots allt fråga om politiker, som står inför en publik. Mötena filmas av Malax TV, sänds i Botnia TV och läggs också ut på nätet.

Mina observationer visade dock att kodväxling förekommer vid alla fyra fullmäktigemötena i Vasa. Talarna vill inkludera och exkludera åhörarna. En medveten strategi verkar att vara att kodväxla på ett sådant sätt att innehållet inte är exakt det samma på båda språken. Detta framgår både av analysen av det inspelade materialet och analysen av enkätsvaren. Det finns dock ingen klart utsagd orsak därtill. Kanske man tycker att alla är tvåspråkiga och det är onödigt med upprepning. Det är möjligt att man

vill exkludera eller inkludera de olika språkgrupperna, att det är ett retoriskt grepp. Man repeterar på båda språken men i lämpliga doser och man väljer att säga någonting som berör en viss språkgrupp bara på det ena aktuella språket.

Den första analysen visade att vissa metaforiska funktioner (repetition och direktiva funktioner) förekom mer än andra och att valet av dessa funktioner kunde bero på att det institutionella samtalet som fullmäktigemötet är, påverkar situationen. Det var 7 talare som någon gång använde artighetsfraserna på båda språken och på det viset inkluderade alla åhörare i mitt material. Analysen av enkätsvaren visade också att det var viktigt för många informanter att vända sig till alla åhörare oberoende av språk. Givetvis använder då talarna artighetsfraser för att visa det. Endast en informant framhöll dock detta att han/hon använder hälsningsfras på svenska, innan han/hon går över till finska. Ibland sker själva bytet av språk ganska spontant. Detta kan man observera i det inspelade materialet. Vissa enkätsvar stärkte också den tanken. Det fanns åtminstone tre informanter som förklarade att språkbytet sker spontant. Intressant är också att se att det finns tvåspråkiga individer som är balanserat tvåspråkiga, även om de är få.

Sammanfattningsvis kan sägas att tankegångar som väcktes efter den första analysen stärktes av resultaten i den andra analysen. Det mervärdet gav enkäten bl.a. Kodväxlingen ser annorlunda ut i det formella institutionella samtalet (kommunfullmäktigemötet) än i ett vanligt samtal. Många andra metaforiska funktioner i andra definitioner saknades helt i mitt material. En fördjupad samtalsanalys av hela samtal (diskussioner) kanske kunde ge mer. Några större generaliseringar kan ändå inte göras. Min korpus är ganska liten. Min ansats har dels varit sociolingvistisk, eftersom jag utgår från språkliga funktioner, dels psykolingvistisk eftersom jag också utgått från informanternas egen uppfattning om sin grad av tvåspråkighet.

Det kan också konstateras att det är bra att det i samhället finns tvåspråkiga människor, som använder båda språken och som syns i det offentliga rummet. Detta för de olika språkgrupperna närmare varandra.

LITTERATUR

- Abrahamsson Niclas (2009) *Andraspråksinläring*.
Studentlitteratur, Stockholm
- Appel René och Muysken Peter (1987) *Language contact and bilingualism*. British
Library Cataloging in Publication Data
- Aarsæther, Finn, Sangeeta Bagga-Gupta, Polly Björk – Willén, Asta Čekaite, Olle
Josephson, Jens Norrman Jørgensen, Jakob Steensig (2003) Jacob Crondahl &
Ann-Carita Evaldsson (red.) *Ett vardagsliv med flera språk*.
Liber Ab Stockholm
- Baker Colin (2011) *Foundation of Bilingual Education and Bilingualism* 5:e upplagan.
Multilingual Matters Ltd
- Berglund Raija(2008) *Ett barns interaktion på två språk - En studie i språkval och
kodväxling*. Universitas Wasaensis
- Börestam Ulla & Huss Leena (2009) *Språkliga möten –Tvåspråkighet och kontak-
lingvisti*. . Studentlitteratur
- Einarsson Jan (2008) *Språksociologi*. Studentlitteratur
- Finlex (2003). *Språklag* [Citerat 1.3.2010:] Tillgänglig:
<http://.finlex.fi/sv/laki/alkup/2003/20030423>
- Gardner-Chloros (2009) *Code-switching*. Cambridge University Press
- Gumperz John? (1982) *Discourse Strategies*. (studies in interactional sociolinguistics)
Cambridge University Press
- Hyltenstam Kenneth och Christopher Stroud (1991) *Språkbyte ochspråkbevarande– om
samiskan och andra minoritetsspråk*. Studentlitteratur
- Håkansson Gisela (2003) *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*
Studentlitteratur, Lund
- Norrby Catrin (1996) *Samtalsanalys. Så gör vi när vi pratar med varandra*.
Studentlitteratur, Lund
- Nuolijärvi & Tiittula (1995) *Vurovaikutus televisiokeskustelussa. Projektin taustaa ja
lähtökohtia*. Helsinki Tutkimusraportti 8/1995

Park Hyeon-Sook (1996) *Två analysmodeller för kodväxling. En jämförande kritisk diskussion*. Uppsala Universitet

Reuter Mikael (1997) *Nordens språk i EU*
Nordiska språkrådet

Rontu Heidi (2005) *Språkdominans i tidig tvåspråkighet: barnets kodväxling i kontext*. Åbo Akademi

Ruusuvuori Johanna & Liisa Tiittula. 2001 *Institutionaalinen vuorovaikutus*
RT-Print Oy, Pieksamäki

Stadsfullmäktigesarbetsordning: [citerat 21.1.2011] Tillgänglig:
<http://www.vaasa.fi/webRoot/380444/Vaasa2010Sub>

Stroud Christoffer(1991) *Language, Literacy and Code-switching in a Papua New Guinean Village*. Department of Linguistics Stockholm University

Vesamäki Heli (2003) *Kodväxling och polyfoni. En fallstudie i kodväxling mellan Standardsvenska, edamål och finska*. Jyväskylän universitet

Wikipedia [citerat 26.5.2012] Tillgänglig: <http://wikipedia.org/wiki/Vaasa>

Wooffitt Robin (2005) *Conversation Analysis and Discourse Analysis*. Sage Publications
London

Bilaga 1

Transkriptionsnyckel:

Ledamöterna och stadsdirektörerna namnges såsom talare A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M

Informanterna namnges Informant 1, Informant 2 osv.

Tecknet (.) anger paus

Tecknet (?) anger fråga

(*SKRATT*) anger skratt

Övergången mellan koderna markeras med fet stil.

Bilaga 2 Enkät (elektronisk blankett)

Mitt namn är Inga-Britt Nygren och jag studerar modersmålet svenska vid Vasa universitet. I min avhandling undersöker jag fenomenet tvåspråkighet i offentlig förvaltning och arbetar utgående från ett material som består av 4 inspelade fullmäktigemöten i Vasa under tiden 14.12.2009-11.10.2010. För att få en mer nyanserad bild av tvåspråkigheten, vill jag också ta reda på hur ledamöterna själva ser på sin tvåspråkighet och sina språkbyten. Alla svar kommer att behandlas konfidentiellt. Kan du vänligen besvara frågorna i detta frågeformulär och skicka det tillbaka till mig senast den 20 december 2010. Att besvara denna enkät tar högst fem minuter i anspråk. För ytterligare information kan du vända dig till min handledare, professor Siv Björklund (Tfn: 06-324 88 18 /e-mail: siv.bjorklund@uwasa.fi) eller till mig (Tfn:050-548 87 60/e-mail:inga-britt.nygren@student.uwasa.fi)

Du som har modersmålet svenska, hittar länken till det svenskspråkiga frågeformuläret här nedan.

Tack på förhand för din medverkan!

Med vänliga hälsningar

Inga-Britt Nygren

FRÅGEFORMULÄR

Besvara frågorna och kryssa för rätt alternativ!

1 Talar du finska?

Ja

Nej

2 Hur väl anser du att du talar finska?

Utmärkt

Väl

ganska väl

ganska dåligt

dåligt

3 Hur väl anser du att du skriver finska?

Utmärkt

Väl

ganska väl

ganska dåligt

dåligt

4 Anser du dig vara tvåspråkig?

Ja

Nej

5 Om ja, hur skulle du definiera din tvåspråkighet? Kryssa för de alternativ som du tycker passar in på dig!

a) Jag har talat båda språken sedan barnsben

b) Jag behärskar båda språken

c) Jag anser mig vara tvåspråkig

d) Jag använder båda språken

6 Brukar du byta språk? Svenska/finska

a) i informella sammanhang

Ja

Nej

Motivera!

b) i formella sammanhang

Ja

Nej

Motivera!

7 Hur sker ditt språkbyte? Förklara med egna ord!

8 Förbereder du dina anföranden vid fullmäktigemöten på bägge de inhemska språken?

Ja

Nej

ibland

Motivera!

9 Replikerar du på bägge språken?

Ja

Nej

ibland

Motivera!

10 Övriga kommentarer

Olen Inga-Britt Nygren, ja opiskelen ruotsia Vaasan yliopistossa. Progradussani tutkin julkisen hallinnon kaksikielisyyttä. Materiaalini koostuu neljästä nauhoitetusta valtuuston kokouksesta ajalta 14.12.2009 – 11.10.2010. Jotta saisin paremman kuvan kaksikielisyydestä, tahdon myöskin selvittää mitä valtuuston jäsenet itse ajattelevat kaksikielisyydestään ja kielen vaihdoista. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Voitteko ystävällisesti vastata kysymyksiin ja lähettää kyselyn takaisin viimeistään 20. joulukuuta 2010. Kyselyn vastaamiseen menee korkeintaan viisi minuuttia. Lisätietoja antaa ohjaajani, professori Siv Björklund (Puh. 06-324 88 18/sähköposti: siv.bjorklund@uwasa.fi) tai minä itse (Tfn: 050-548 87 60/sähköposti: inga-britt.nygren@student.uwasa.fi)

Jos äidinkielenne on suomi, löydätte linkin tästä

Kiitos etukäteen avustanne!

Ystävällisin terveisin

Inga-Britt Nygren

KYSELY

Vastaa kysymyksiin ja merkitse oikea vaihtoehto!

1 Puhutteko ruotsia?

Kyllä

ei

2 Kuinka hyvin puhutte ruotsia?

Erinomaisesti
hyvin
aika hyvin
aika huonosti
huonosti

3 Kuinka hyvin kirjoitatte ruotsia?

Erinomaisesti
hyvin
aika hyvin
aika huonosti
huonosti

4 Katsotteko olevanne kaksikielinen?

Kyllä

ei

5 Jos kyllä, niin miten määrittelette kaksikielisyytenne? Merkitkää teille sopivat vaihtoehdot

- a) Olen puhunut molempia kieliä jo lapsuudesta
- b) Hallitsen molempia kieliä
- c) Katson olevani kaksikielinen
- d) Käytän molempia kieliä

6 Tapaatteko vaihtaa kieltä? Suomi/ruotsi

a) epävirallisissa yhteyksissä

Kyllä

ei

Perustelkaa vastauksenne

b) virallisissa yhteyksissä

kyllä

ei

Perustelkaa vastauksenne

7 Kuinka kielivaihtonne tapahtuu? Selittäkää omin sanoin

8 Valmisteletteko puheenvuoronne valtuuston kokouksia varten molemmilla kotimaisilla kielillä?

Kyllä

ei

joskus

Perustelkaa vastauksenne

9 Replikoitteko molemmilla kielillä?

Kyllä

ei

joskus

Perustelkaa vastauksenne

10 Muut kommenttinne
